

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเพื่อการทดลองสอนนิสยทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน และศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของเด็กก่อนวัยเรียนที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย และที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำวิจัยเรื่องนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษาได้เสนอมตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

- ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อลักษณะนิสัย

2. การเรียนการสอนลักษณะนิสัยที่ดี

- หลักในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม
- แนวในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม
- การศึกษกิจกรรมการเรียนการสอนลักษณะนิสัยที่ดี
- แนวการวัดและประเมินผลระดับเด็กก่อนวัยเรียน

3. สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย

- บทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อการเรียนการสอน
- บทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก
- บทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อเจตคติ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณ มีลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่ส่งเสริมให้เด็กไทยได้รับการเลี้ยงดูที่อบอุ่นทางใจ ซึ่งทำให้คนไทยส่วนใหญ่โดยทั่วไปมีบุคลิกภาพดี ยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพอ่อนโยน แต่ในปัจจุบันสภาพของสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและด้านวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีดำเนินชีวิตในสังคมไทย ประกอบทั้งในรอบศตวรรษนี้ จำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงไม่น่าสงสัยเลยว่า ปัญหาต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันจะต้องบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน (มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2524 : 1) การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมทางประเทศตะวันตก รวมทั้งแนวคิดต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการพัฒนาอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งในทางดีและไม่ดีได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพยายามเลือกสรรและรักษาแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ดีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของไทยไว้ เพื่อพัฒนานิสัยทางสังคมของเด็กไทยให้เจริญไปในแนววิถีชีวิตไทยและอนุรักษ์แนวปฏิบัติแบบไทยที่มีคุณค่าต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเด็กไทยคือผู้ที่เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เป็นกำลังของประเทศชาติ เด็กจึงจำเป็นต้องเติบโตขึ้นมาอย่างแข็งแรงและมีอารมณ์มั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเองและผลลัพท์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี การที่จะได้เด็กที่มีลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง ก็เพื่อให้ได้เด็กที่มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้นด้วย (เพ็ญศรี พิชัยสินธ 2522 : 37)

ความหมายของการอบรมและเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมและเลี้ยงดูเด็ก ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังเช่น เพ็ญศรี พิชัยสินธ (2522 : 37-38) ได้อธิบายว่า

การอบรม (Discipline) หมายถึง การแนะนำสั่งสอนและอบรมฝึกฝนที่มุ่งให้เด็กประพฤติดีมีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้ผิดรู้ชอบ ฯลฯ เป็นต้น

การเลี้ยงดู (Care) หมายถึง การดูแลเพื่อสนองความต้องการของเด็กทั้งทางกายและทางใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงทุกระบบ ไม่มีโรค ไม่มี

ความพิการ อารมณ์แจ่มใส อุปนิสัยดี ใจคอหนักแน่น สติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ฯลฯ เป็นต้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 22) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กใน 4 ด้านคือ การลงโทษเด็ก การให้รางวัลเด็ก การเป็นตัวอย่างแก่เด็กและการควบคุมเด็ก

นอกจากนี้ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน (2527 : 12-13) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า

การอบรม หมายถึงการปลูกฝังให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยพึ่งตนเองได้ เป็นต้น

การเลี้ยงดู หมายถึง การให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ด้านคือ

1) การฝึกให้เด็กรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ เช่น รู้จักรับประทานอาหารที่ประโยชน์ต่อร่างกาย รับประทานอาหารเป็นเวลา

2) การฝึกให้เด็กมีสุขนิสัย เป็นผู้มีอนามัย เช่น รู้จักรักษาความสะอาดของตนเอง รู้จักป้องกันโรค รู้จักเวลาในการขบถ่าย และรวมถึงการฝึกให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีด้วย เช่น เป็นคนร่าเริงแจ่มใส รักษาความสะอาดเรียบร้อยล่วยงาม ขยัน ว่องไว ย่างสังเกต เป็นต้น

3) การฝึกให้เด็กมีนิสัยที่ดีในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น เช่น มีความเมตตา กรุณา รู้จักกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ มีมารยาทดี เป็นต้น

จากข้อคิดเห็นข้างต้นที่อธิบายถึงความหมายของการอบรมและเลี้ยงดูเด็ก จะเห็นได้ว่า การอบรมกับการเลี้ยงดูเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ถ้าพ่อแม่หรือครูให้แต่การอบรมโดยไม่มี การเอาใจใส่เด็กในด้านต่าง ๆ หรือให้แต่การเอาใจใส่ดูแลแต่ขาดการอบรม เด็กก็อาจจะเติบโตขึ้นมาอย่างไม่สมบูรณ์ได้ การอบรมเลี้ยงดูจะทำได้ดีเป็นผลตามที่ผู้ใหญ่อยาก ให้เด็กได้ดีตามปรารถนานั้น ควรจะต้องกระทำในลักษณะที่เป็นการเล่นแนะนำทางปฏิบัติแก่เด็ก โดยให้เด็กได้ฟัง คิด แล้วเชื่อฟัง และยอมรับปฏิบัติได้มากกว่าการใช้การควบคุม โดยวางระเบียบเข้มงวดกวดขัน ซึ่งมีผลทำให้เด็กเรียบร้อยอยู่ในโอวาทจริง แต่มีผลเสียตามมาคือ เด็กจะมีความมั่นคงทางอารมณ์น้อย ไม่กล้าทำอะไรด้วยตนเองต้องพึ่งพาคนอื่นมากกว่าปกติ

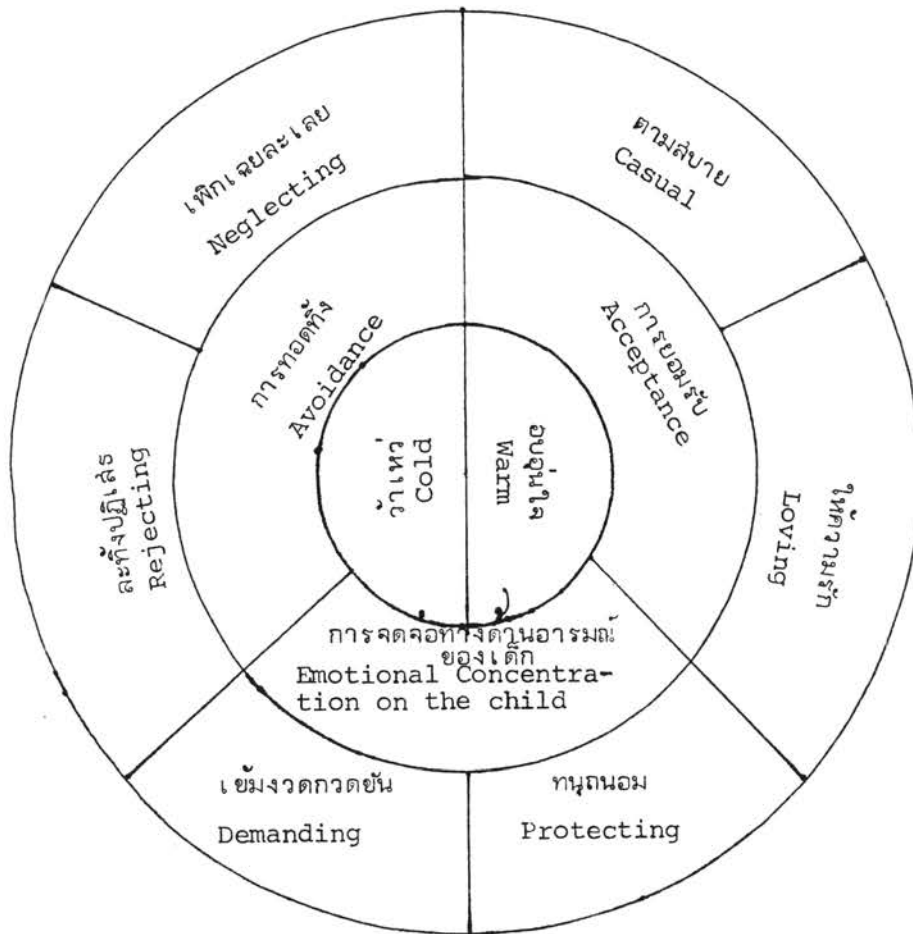
ซึ่งหมายถึงการไม่มีโอกาสพัฒนาสติปัญญาของตนเองอย่างเต็มที่นั่นเอง

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับ ยาจิก จุลพงษ์ (2524 : 20) ที่ว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น คือการที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ใต้อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก คอยให้การดูแลรักษา คุ้มครอง ให้ความรักความอบอุ่น ให้คำแนะนำสั่งสอน และให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่ และเจริญเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกของสังคมตามลักษณะที่ผู้อบรมเลี้ยงดูให้ความมุ่งหวัง ลูซ่า สันท์เอม (2518 : 128) ได้กล่าวว่า ครอบครัวมีอิทธิพลในการสร้างนิสัยให้กับเด็ก ครอบครัวใดที่ให้การอบรมเลี้ยงดูที่ดีให้สิ่งแวดล้อม ให้ความรัก ความเอาใจใส่และให้คำปรึกษาแก่ลูกด้วยดี เด็กก็จะเติบโตขึ้นเป็นเด็กที่แข็งแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ถ้าเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ หรือเอาใจใส่มากเกินไป จะทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าวได้ ดังนั้นการแสดงความรักความเอาใจใส่ต่อเด็กจึงมีผลในการสร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็กได้ด้วย ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบคณิก (2520 : 6) มีความเห็นว่า อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อพัฒนาการของเด็กในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ บุคลิกภาพโดยส่วนรวมของคนเรานั้นส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูทางบ้านร่วมกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนเราได้รับตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก แม้เมื่อเจริญวัยขึ้นบุคคลผู้นั้นจะมีประสบการณ์มากขึ้น แต่ประสบการณ์เหล่านั้นหาได้มีอิทธิพลลึกซึ้งไปถึงประสบการณ์เดิมอันเป็นรากฐานที่สะสมตั้งแต่ครั้งยังเยาว์วัยไม่ ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะต้องเอาใจใส่และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและบุคลิกภาพของเด็กได้เป็นอย่างดี

ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูมีหลายลักษณะตามแต่วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 : 26-27) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเยาวชนไทย โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทรักจนเหลือ ประเภทเข้มงวด ประเภทละทิ้งปฏิเสธร และประเภททนอมแบบไขว่ในหิน ส่วนเลขา ปิยะอัศจรรย์ะ (2524 : 138-140) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบคือ แบบรักล้นบ้นล้น แบบควบคุมแบบไขว่เหตุผล แบบลงโทษ และแบบประชาธิปไตย ส่วนโร และไซเจนแมน (Anne Roe and Marvin Siegelman อ้างถึงในยาจิก จุลพงษ์ 2524 : 22-23) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 6 แบบ คือ แบบทนุทนอม (Protective) แบบเข้มงวดกดขี่

(Demanding) แบบละทิ้งปฏิเสธ (Rejecting) แบบเพิกเฉยละเลย (Neglecting) แบบตามสบาย (Casual) และแบบให้ความรัก (Loving) ตั้งแผนภูมิข้างล่างนี้

จากแผนภูมิทำให้ทราบว่า การอบรมเลี้ยงดูโดยการยอมรับเด็กจะทำให้เด็กมีความอบอุ่นใจ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบตามสบาย ส่วนการอบรมเลี้ยงดูโดยการทอดทิ้งจะทำให้เด็กเกิดความว่าเหวใจ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเพิกเฉยละเลย และแบบละทิ้งปฏิเสธ แต่การอบรมเลี้ยงดูโดยการจดจ่อทางด้านอารมณ์ต่อเด็กจะทำให้เด็กมีความอบอุ่นใจและบางครั้งก็มีความว่าเหวใจ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมและแบบเข้มงวดกวดขัน

แม้ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะมีความรักใคร่ห่วงใยในลูกหรือตัวเด็กของตนมากก็จริงอยู่ แต่ด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น มีสภาพความเป็นอยู่ มีนิสัยใจคอ มีความเชื่อถือแตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้เด็กที่มาจาก

ครอบครัวต่าง ๆ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดลักษณะนิสัยมาต่างกัน อย่างไรก็ตาม พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก พึงตระหนักถึงความต้องการของเด็กและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้ได้เด็กที่พึงปรารถยานั้น สุ่มน อมรวิวัฒน์ (2527 : 8-11) ได้เขียนถึงความต้องการของเด็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ในเรื่อง "หัวใจของลูก" ได้ อย่างชัดเจนและซาบซึ้ง ดังนี้

"หัวใจของเด็กต้องการความรัก ความผูกพัน ใจต่อใจ ใจของพ่อแม่ ใจของครู ใจของทุกคน เด็กที่ขาดความรักจึงขาดทุกสิ่ง เคียงคว้าง เลื่อนลอย แหกกลายและหลงทาง เอาความรักหล่อเลี้ยงหัวใจเขาเกิด... พ่อแม่และครูต้องเอาใจใส่ ศึกษาสิ่งที่เขา คิด พัง เขาพูด ดูเขาทำ เอาใจใส่... เอาใจของเด็กมาใส่ใจเรา อย่าเอาใจของเราไป ปังคับใจเด็ก หัวใจของเขาจะขุ่นหมอง มัวหม่นด้วยละอองของความไม่เข้าใจ แล้วเราจะ เสียใจ เมื่อเด็กเสียคน... เด็กพร้อมที่จะเจริญเติบโตทั้งทางกาย จิต ปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม พ่อแม่และครูจะเอื้อชีวิตแก่เขา ทะนุบำรุง ประคับประคอง ด้วยอะไร ด้วยใจ ที่เข้าใจ เข้าถึงจิตใจ เขาอาจจะเรียนไม่เก่ง เขาอาจจะก้าวร้าว... มันมีสาเหตุและปัจจัย ที่ทำให้เด็กเป็นไป พ่อแม่และครูจะร่วมกันแก้ไข ด้วยเข้าใจ... พ่อแม่และครูจึงต้องรู้จักเขา ป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไข ส่งเสริมเขาด้วยรัก เอาใจใส่ เข้าใจตลอดไป"

อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อลักษณะนิสัยของเด็กก่อนวัยเรียน

ลักษณะนิสัยของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูอย่างมาก สุ่มน อมรวิวัฒน์ และองศ์การ อินทร์ทรัพย์ (2524 : 144) ได้กล่าวว่า การพัฒนาลักษณะนิสัย หรือค่านิยมของเด็กก่อนวัยเรียนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องอย่างช้า ๆ ค่อยเป็น ค่อยไป เด็กจะเริ่มพัฒนาจากการกระทำโดยสัญชาตญาณ มาสู่การลองถูกลองผิด การเลียนแบบอย่าง และผลอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น เด็กจะมีความเข้าใจว่าอะไรถูกอะไร ผิดก็ต่อเมื่อเจริญเติบโตจนสามารถคิดหาเหตุผลเปรียบเทียบและทำนายผลของการกระทำ ของตนได้ เด็กจะมีลักษณะนิสัยเช่นใด ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา ที่เด็กได้เติบโตขึ้นท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เป็นเพื่อนเด็กด้วยกัน การอบรมเลี้ยงดูของผู้ใหญ่และ วัตถุต่าง ๆ ที่เด็กได้เกี่ยวข้องด้วย

เด็กก่อนวัยเรียนเมื่ออายุเข้าขวบที่ 4 และ 5 แล้ว เริ่มมองเห็นคุณค่าของ การได้รางวัล จึงเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้จะได้รับการเรียนรู้และยอมรับคุณธรรมและความรู้สึกขี้อวด การประพฤติปฏิบัติตนในแนวที่ถูกต้องที่สังคมยอมรับได้ เป็นวัยที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะปลูกฝัง

นิสัยที่ดั่งาม การมีระเบียบวินัยและศีลธรรมจรรยาอีกด้วย

เฮอร์ลอค (Hurlock 1956 : 504-512) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อบุคลิกภาพและนิสัยของเด็ก ดังนี้คือ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กได้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้นพ่อแม่จึงจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก พร้อมกับนี้ครอบครัวจะเป็นต้นกำเนิดในการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีความประพฤติที่ดั่งาม เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถจะให้รางวัลหรือลงโทษเด็กได้

นอกจากนี้ เฮอร์ลอค ยังได้ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองแต่ละแบบจะมีอิทธิพลในการสร้างบุคลิกภาพและนิสัยใจคอของเด็กในอนาคต คือ

1) ประเภทประคบประหงมลูกเกินไป (Over-Protectiveness) หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครองที่ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อเด็กมากเป็นพิเศษ และแสดงออกอย่างเปิดเผยถึงการยอมตามใจ ให้สิทธิพิเศษแก่เด็ก จะคอยปกป้องภัยอันตราย และจะคอยทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ ถึงแม้ว่าเด็กโตพอจะทำสิ่งนั้น ๆ ได้เองแล้ว

ผลที่ได้ก็คือ จะทำให้เด็กมีลักษณะเป็นคนที่ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีความมั่นใจในตนเองและพึ่งตนเองไม่ได้

2) ประเภทใช้เหตุผล (Permissiveness) หมายถึง พ่อแม่ที่เลี้ยงดูเด็กตรงกันข้ามกับแบบแรก คือ จะฝึกให้เด็กได้รู้จักคิด รู้จักหัดทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มุ่งให้เด็กมีความอดทนและความพยายาม

ผลที่ได้คือ เด็กจะมีอิสระ มีเหตุผล รู้จักให้ความร่วมมือกับผู้อื่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้

3) ประเภทปล่อยปละละเลยต่อลูก (Rejection) หมายถึง พ่อแม่ปล่อยปละละเลยเสียใจ ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ในสวัสดิภาพของเด็ก ทำตนเป็นศัตรูกับเด็กโดยเปิดเผย แสดงความโกรธ เกสยตเด็กออกมาในรูปของการบังคับ ควบคุมและลงโทษ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้สึกทางด้านลบของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กมากกว่าจะเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กเอง

ผลที่ได้คือ เด็กจะเป็นคนก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ขอบหูดปด สักเลงขโมยน้อย ดื้อดึง ไม่เชื่อฟัง ขอบทะเลาะวิวาท ย้าย และชอบอยู่ตามลำพัง

4) ประเภทที่ยอมรับเด็ก (Acceptance) หมายถึง พ่อแม่ที่แสดงความรัก

ให้ความสนใจ ให้ความอบอุ่นแก่ลูก รวมทั้งยกย่องชมเชยเด็ก

ผลที่ได้คือ เด็กจะมีอารมณ์มั่นคง มีความเชื่อสัจย์ มีเพื่อนมาก และให้ความร่วมมือดี

5) ประเภทที่มีอำนาจเหนือลูก (Domination) หมายถึง พ่อแม่ที่มีความต้องการและคาดหวังให้เด็กเชื่อฟังตนอย่างเคร่งครัดโดยมุ่งให้เด็กประสบผลสำเร็จในเรื่องต่าง ๆ ถ้าเด็กทำผิดกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่วางไว้ เด็กจะถูกลงโทษทันที พ่อแม่จะบอกให้เด็กรู้จักความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตน โดยจะไม่คำนึงถึงความคิดหรือความต้องการของเด็ก

ผลที่ได้คือ เด็กจะเป็นคนเจ้าระเบียบ สุภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท ซื่อสัตย์และขาดความคิดริเริ่ม

6) ประเภทที่ยอมจำนนต่อลูก (Submission to Child) หมายถึง พ่อแม่ที่อยู่ใต้อำนาจของลูก ยอมให้เด็กเป็นศูนย์กลางความสำคัญ เด็กจะได้รับความรักและการตามใจเกินสมควร

ผลที่ได้คือ จะทำให้เด็กเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ไม่อยู่ในโอวาท เห็นแต่ตัว ตื้อดื้อและทำอะไรตามใจชอบ

จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นเป็นไปได้อย่างไรส่งผลให้เด็กเป็นคนดีมีความสุ่ย หรือเป็นคนชั่วที่เป็นภัยต่อตนเองและสังคมได้

2. การเรียนการสอนลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดี

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนลักษณะนิสัยทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน จะขอกกล่าวถึง ความหมายของการเสริมสร้างลักษณะนิสัยทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนก่อน แล้วจึงจะกล่าวถึงหลักและวิธีการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดีแก่เด็กก่อนวัยเรียนต่อไป

ลักษณะนิสัย หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติ หรือแสดงออกของบุคคลที่กระทำอยู่เป็นประจำจนเคยชิน ซึ่งทำให้ต่างออกไปจากบุคคลอื่น ลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลอาจมีทั้งลักษณะนิสัยที่ดีและลักษณะนิสัยที่ไม่ดี เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือว่าเป็นลักษณะนิสัยที่ดีหรือการมีสัมมาคารวะ ถือว่าเป็นลักษณะนิสัยที่ดี ส่วนการขบถพูดปด การนิมิตว่าร้ายผู้อื่นเป็นลักษณะนิสัยที่ไม่ดี (มุสลี ฎฎอินทร์ และคณะ 2526 : 41) ลักษณะนิสัยที่ดี คือ รูปแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองโดยไม่ขัดกับสถานการณ์

รอบตัว ความต้องการที่ว่านี้อาจอยู่ในจิตสำนึก จิตใต้สำนึก หรือจิตไร้สำนึกก็ได้ เมื่อคนเรา มีความต้องการก็จะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นออกมา (บุษบง ทองอยู่ 2526 : 137) ฉะนั้นในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมให้กับเด็กก่อนวัยเรียน จึง ควรมุ่งพิจารณาเฉพาะลักษณะนิสัยที่ดีเป็นสำคัญ โดยจะต้องทั้งปลูกและฝัง ลักษณะนิสัยทาง สังคมนั้น ๆ กล่าวคือ ปลูก ได้แก่ การทำสิ่งที่ยังไม่มีให้ห้ขึ้น และฝัง คือ จัดให้สิ่งที่เกิดขึ้น แล้วยังคงอยู่เรื่อยไปจนติดเป็นนิสัย ดังนั้น การสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมของเด็กก่อน วัยเรียน จึงหมายถึง การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อแสดง ความประพฤติ และปฏิบัติที่ดงามเหมาะสมกับตนเอง ต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์หรือลักษณะนิสัยที่ดีประกอบด้วยลักษณะใดบ้างนั้น ไต๋มีนิก วิชาการไต่เชียนไว้หลายท่าน กล่าวคือ

ลุ่มน อมรวิวัฒน์ และองค์การ อินทรมพรรย์ (2524 : 141) ไต่เขียนถึงคุณ ลักษณะที่ควรปลูกฝังให้ส่ในจิตใจของคนไทย สรุปลไ้ 5 ประการคือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน และมีระเบียบวินัย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะนำไปสู่เป้าหมายของการจัดหลักสูตรและ การจัดการ เรียนการสอนในชั้น เรียนของเด็กไทยทุกระดับ

สำหรับลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนนั้น ลุ่มน อมรวิวัฒน์ และองค์การ อินทรมพรรย์ (2524 : 147) ยังได้เสนอไว้ดังนี้

1. กิริยามารยาท เรียบร้อยตามธรรมเนียมไทย
2. ส่ารวมและควบคุมตนเองได้
3. มีสัมมาคารวะ
4. มั่นใจในตนเอง
5. มีระเบียบวินัย
6. กล้าแสดงออก
7. แก้ไขปัญหาได้
8. มีเหตุผล
9. ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้
10. มองโลกในแง่ดี
11. มีสุนทรียภาพ
12. รับผิดชอบ

13. เป็นประยาธิปไตย
14. ขยัน
15. ประหยัด
16. ซื่อสัตย์
17. เมตตาและเอื้อเฟื้อ

คุณลุ่ม บุญยัลสวัสดิ์ และคณะ (2523 : 1-6) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยทางสังคมที่ควรฝึกฝนอบรมให้เด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการทางลักษณะนิสัยดังต่อไปนี้

1. ซื่อตรง พูดความจริง
2. รักความยุติธรรม
3. รู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบ
4. อุตุน ขยัน
5. รู้จักค่าของเงินไม่สุรุ่ยสุร่าย
6. รักของ รู้จักเก็บของให้เป็นที และรักษาของ
7. รู้จักระมัดระวังตน และรักษาความปลอดภัย
8. รู้จักทำความเคารพ และทักทาย
9. มีเหตุผล และรู้จักพูดแสดงความคิดเห็นและเหตุผลของตัวเอง
10. รู้จักบุญคุณผู้ที่ย่วยเหลือ และหาทางตอบแทน
11. รู้จักยอมรับผลของการกระทำของตนเอง ไม่โทษผู้อื่น
12. ไม่เอาแต่ใจตัวเอง ไม่คิดอาฆาตใคร
13. รู้จักสำรวมและควบคุมตนเองในวาระต่าง ๆ
14. มีความตั้งใจที่จะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ
15. รู้จักถ่อมตัวและไม่โอ้อวด
16. รู้จักแบ่งเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 18-20) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ดีในการพัฒนาลักษณะนิสัยและการปรับตัวให้ เกิดแก่เด็กก่อนวัยเรียนในรายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

1. สังคมนิสัย

- มีสัมมาคารวะ และมารยาททั้งในการพูด การฟัง และปฏิบัติตน
- รู้จักเชื่อฟังอย่างมีเหตุผล
- รู้จักกาลเทศะและการรอคอย และความอดกลั้น
- กล้าหาญและมีความเชื่อมั่นในตนเอง
- มีระเบียบวินัยในตนเอง
- ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ไม่พูดปด ไม่ลักขโมย
- มีความเมตตาากรุณามีน้ำใจ รู้จักเสียสละและแบ่งปัน
- รู้จักให้อภัยและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ยอมรับและเคารพสิทธิของผู้อื่น
- รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
- รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักแพ้ชนะ มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา
- รู้จักรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- รู้จักและอนุรักษ์ธรรมชาติและสสารทะนุถนอมสมบัติ

2. สุขนิสัย

- รักษาความสะอาดอวัยวะและส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- รับประทานอาหารที่มีประโยชน์
- รักษาความสะอาดและดูแลข้าวของเครื่องใช้และสถานที่ทั้งของส่วนตัว

และส่วนรวม

- รู้จักรักษาสุขภาพและความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น

3. กิจนิสัย

- ขยัน อดทน รับผิดชอบ
- ประหยัด ช่างสังเกต รอบคอบ
- ไม่รังเกียจงาน
- ช่วยเหลือตนเองได้

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 28) ยังได้กล่าวถึงนิสัยที่ดีที่ควรส่งเสริมปลูกฝังให้แก่เด็ก ไว้นในหนังสือคู่มือการอบรมครู พี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน ดังนี้

1. ให้รู้จักควบคุมอารมณ์ มีเหตุผล ไม่ฉุนเฉียว โกรธง่าย มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส ยินยอมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงาม
2. ให้มีใจเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้และการรับ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น
3. ให้รู้จักปรับตัวเข้ากับหมู่คณะได้ ไม่ขี้อาย กล้าแสดงออก รู้จักเล่นและทำงานร่วมกับหมู่คณะ
4. ให้เด็กรู้จักเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอน
5. ให้เด็กซื่อสัตย์ กล้าพูดความจริง ยอมรับผิด
6. ให้มีความกตัญญู เชื่อถือในคำสั่งสอนของคำสอนา
7. ให้มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักรับผิดชอบภาระงานที่ได้รับมอบหมาย
8. ให้รู้จักสิทธิของตนและผู้อื่น
9. ให้เด็กเรียบร้อยอยู่ในระเบียบวินัยที่ดี รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
10. ให้เด็กรู้จักรักชาติ คำสอนา พระมหากษัตริย์

ดังนั้นในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรเน้นลักษณะนิสัยทางสังคมต่อไปนี้เป็นพิเศษ จึงได้นำมาทดลองสอนในการทำวิจัยครั้งนี้

1. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และรู้จักใช้วาจาที่เหมาะสม
2. มีระเบียบวินัย
3. ขยัน ซื่อสัตย์ อุตสาห
4. เมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
5. มีความรับผิดชอบ

ลักษณะนิสัยทางสังคมที่ควรเน้นเหล่านี้ รวมทั้งลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์โดยทั่วไปที่ควรปลูกฝังเป็นสิ่งที่จะทำให้เด็กก่อนวัยเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี และมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้ลัด ภูวนินทร์และคณะ (2526 : 44-45) ได้กล่าวเสริมเพิ่มเติมอีกว่า เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่ควรจะต้องรับแรงวางพื้นฐานในด้านลักษณะนิสัยที่ดีต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เนื่องจากลักษณะนิสัย ค่านิยม เจตคติ จริยธรรมที่เด็กได้รับผลการปลูกฝังอย่างดีในช่วงนี้จะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อ ๆ ไป เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนยังมีผลดีต่อตัวเด็กเอง และต่อสังคมโดยส่วนรวม การที่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กช่วยจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก จะทำให้เด็กเข้าใจตนเองและสังคมที่เด็กอยู่ มีเจตคติที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น มีบุคลิกภาพดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ซึ่งลักษณะนิสัยที่ดีเหล่านี้จะส่งผลต่อสังคมโดยส่วนรวมด้วย จะเห็นได้ว่าประเทศที่เจริญก้าวหน้ามักให้ความสำคัญแก่การศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กปฐมวัยมาก โดยมีความเชื่อที่ว่า เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่สำคัญในการปลูกฝังสร้างเสริมบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของเด็ก การที่เด็กได้พัฒนา

ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์จะเป็นผลดีต่อประเทศชาติในระยะต่อไป

หลักในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน

ในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กก่อนวัยเรียนโดยเฉพาะครูหรือผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ควรมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นหลักในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ซึ่ง ผู้สังค
กฎอินทร์ และคณะ (2526 : 45-47) ได้เสนอไว้ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะนิสัยที่ดีต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สามารถสร้างเสริมให้แก่เด็กก่อนวัยได้ ในระดับที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ และครูจะทำได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ เสียอีก ดังภาพที่ว่า "ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก" อย่างไรก็ตามการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กจะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ดังนั้นครูและผู้ใกล้ชิดเด็กควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กเพื่อจะได้จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก แม้ว่าเด็กจะไม่สามารถพัฒนาลักษณะนิสัยต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งภายในช่วงวัยก่อนเรียน เด็กก็สามารถพัฒนาเจตคติที่ดีและมีพฤติกรรมที่ยั่งยืนถึงการมีลักษณะนิสัยนั้น ๆ ในระดับของเด็กเอง เด็กจะเรียนรู้ได้จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขณะที่เด็กกับเพื่อน ๆ เด็กจะค่อยเรียนรู้ว่าจะต้องผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนของเล่นกัน ไม่หวังไว้เล่นคนเดียว รู้กติกาในการเล่น ยอมรับบทบาทของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อการเล่นตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายในการเล่นแต่ละครั้งหรือทุกครั้งหลังการเล่นของเล่น เด็กจะรู้จักเก็บของเข้าที่ เก็บอย่างเป็นระเบียบ เป็นต้น

2. การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีต้องอาศัยการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ติดเป็นนิสัย การปลูกฝังลักษณะนิสัยต้องใช้เวลาาน ค่อยเป็นค่อยไป อาศัยการทำอยู่เป็นประจำจนเกิดความเคยชิน และเห็นผลในระยะยาว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ ดูแลให้ปฏิบัติจนเคยชิน และตักเตือนหรือหาวิธีแก้ไขโดยทันทีเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ลักษณะนิสัยที่ดีนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยการให้ท่องจำหรือการฝึกเพียงครั้งเดียว

3. การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายในหนังสือแนวการจัดการ ประสพการณ์ขึ้นอนุบาลปีที่ 1-2 (2523 : 2) ที่ว่า "เพื่อปลูกฝังกุศลบุตร กุศลธิดามีนิสัยอันดีงาม" ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กในทุก ๆ ด้าน การปลูกฝังลักษณะที่ดีจึงผสมผสานอยู่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาในช่วงวัยก่อนเรียน จึงเป็นการยากที่จะระบุว่าการจัดกิจกรรมใดมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการสอดแทรกลักษณะนิสัย ค่านิยม คุณธรรมต่าง ๆ อย่างผสมกลมกลืนในมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่เด็กจะได้รับในช่วงก่อนวัยเรียนนี้

4. การวางแผนการจัดการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีของเด็กก่อนวัยเรียนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่ลักษณะสังคมที่เด็กอยู่ใกล้ชิด ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ความต้องการของเด็ก และปัญหาพิเศษของเด็กบางคน เช่น เด็กที่มีปัญหาทางสายตา ร่างกายผิดปกติในบางส่วน สมองพัฒนาช้ากว่าปกติ เชื่องช้า ก้าวร้าว รังแกเพื่อน สกปรกสกปรก เป็นต้น ในการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กจึงต้องพิจารณาปรับกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็ก สำหรับเด็กที่มีปัญหาพิเศษซึ่งอาจมีสาเหตุจากตัวเด็กเองหรือจากสิ่งแวดล้อม จะต้องหาวิธีทางที่เหมาะสมในการช่วยเหลือเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อสังคมที่เด็กใกล้ชิด และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

5. ความสำเร็จในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กก่อนวัยเรียนอยู่ที่บทบาทและความร่วมมือของผู้ปกครองและครู เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ผู้ปกครองและครูต้องมีความเข้าใจเด็ก ให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรีตามสมควร และมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาลักษณะนิสัยที่ดี โดยจะต้องให้กำลังใจเด็ก ยกย่องชมเชยเด็ก เมื่อเด็กแสดงออกซึ่งลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ และจะต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ผู้ปกครอง

และครูจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันและติดต่อสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดี และแก้ไขปัญหาที่เกิดกับเด็ก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง ในสภาพสังคมที่เด็กประสบพบเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน หากเป็นสภาพที่ไม่เหมาะสม เช่น สภาพแวดล้อมสกปรกรุงรัง หรือเด็กขาดความอบอุ่น ไม่มีความไว้วางใจผู้อื่น มีมโนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง และขาดความดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจจากผู้ใกล้ชิด ก็ยากที่จะพัฒนาลักษณะที่พึงประสงค์ได้สำเร็จ

แนวทางการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน

ชีวิตในอนาคตของแต่ละคนจะเป็นไปในรูปใด การกระทำของแต่ละคนจะเป็นไปในทางที่ถูกหรือไม่ถูกอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยที่จะผลักดันไป เพราะฉะนั้น การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะมีผลกระทบต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมโดยส่วนรวม หากแต่ละคนในสังคมมีลักษณะนิสัยที่ดี สังคมก็ย่อมเจริญก้าวหน้า โดยนัยกลับกัน ถ้าแต่ละคนมีลักษณะนิสัยที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา ย่อมจะส่งผลในทางตรงข้ามเช่นกัน ผู้สดี ภูวนินทร์ และคณะ (2526 : 48-52) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ดีของเด็กก่อนวัยเรียน เป็นสิ่งที่สามารถสร้างเสริมได้ในสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาเต็มทีในทุก ๆ ด้าน โดยสรุปแนวทางการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีมี 2 ลักษณะคือ

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก

การให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีลักษณะนิสัยที่ดี เช่น สภาพแวดล้อมด้านสถานที่และเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งควรมีบรรยากาศร่มรื่น สะอาดเรียบร้อย มีความปลอดภัย และจัดโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็ก ตลอดจนบรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ซึ่งผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กก็คือพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กและครู เป็นผู้รับผิดชอบสำคัญในการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก โดยเป็นผู้ที่จัดบรรยากาศที่ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย ได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่อย่างดี ได้รับความปลอดภัยที่ถูกหลักโภชนาการพักผ่อนนอนหลับเพียงพอ มีเครื่องนุ่งห่มเพียงพอ พ่อแม่และครูควรให้ความสนใจเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบ สำหรับครูควรทำให้เด็กมีความไว้วางใจ ให้ความสำคัญแก่เด็กโดยเสมอกัน พ่อแม่และครูจะต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมของเด็กมักเป็นไปตามวัยของเด็กควรให้ความสำคัญยุติธรรมแก่เด็ก ควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก นอกจากนี้ในการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เด็กปฏิบัติตามนั้น จะต้องเป็นกฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอสำหรับทุกคน โดยชี้แจงเหตุผลให้เด็กเข้าใจ ให้เด็กมีเสรีภาพพอสมควรแต่อยู่ในขอบเขตที่กำหนด การ

ลงโทษเด็กต้องลงโทษโดยมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์เป็นที่ตั้ง ตลอดจนผู้ใกล้ชิดเด็กจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก เด็กชอบเลียนแบบ ดังนั้น ถ้าผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กเป็นอย่างไรจะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้วยเพื่อช่วยให้เด็กได้ดูดซึมสิ่งที่ดีงาม โดยอาศัยการฝึกฝน การกระทำที่สม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัย

2. การคัดประสัประการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้เด็กก่อนวัยเรียนนั้น ครูอาจคัดได้ 2 แนว แนวหนึ่งคือ ครูสอนลักษณะนิสัยต่าง ๆ โดยตรง โดยครูอาจใช้วิธีการล้าธิต การบอกกล่าว การแนะนำ การสนทนา การเล่าเรื่อง นิทาน เพลง ฯลฯ เป็นต้น ครูจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่วนอีกแนวหนึ่งคือ การล่อตแทรกสัลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เข้าไว้ในการคัดกิจกรรมหรือประสัประการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะคัดกิจกรรมใด ๆ ให้เด็กก่อนวัยเรียน ครูจะต้องค้ำหนึ่งว่ากิจกรรมนั้น ๆ ควรมีสัปลุกฝังสัลักษณะนิสัยที่ดีงาม และจะต้องไม่เป็นกิจกรรมที่อาจลังผลให้เด็กเกิดสัลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ไม่คัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กเอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น ในการสร้างเสริมสัลักษณะนิสัยให้เด็กก่อนวัยนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว้าครูควรจะต้องใช้ทั้งลัองแนวท้างที่กล่าวมาประกอบกัน จึงจะท้างให้การสร้างเสริมสัลักษณะนิสัยของเด็คดียิ่งขึ้น

ลู่มน อมรวีวัฒน์ และศิคณา แยมมณี (2526 : 179-183), (คณาจารย์คณะครูค้ำสัตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527 : 35-39) ได้ธิบายถึงแนวท้างการเสริมสร้างสัลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็กโดยได้จำแนกบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กต่อท้างการ "ลังลัองฝึกฝน อบรม บัมนิสัย" เด็กไทยไว้ดังนีคือ

1. บทบาทในฐานะเป็นผู้สัสัสภาพแวดล้อมและสัถานการณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อัจากประสัประการณ์และการฝึกการปรับตั้ว

สัสภาพแวดล้อมที่มีระเปียบ สะอาด และลังบ เป็นลังที่ จะช่วยให้เด็กเป็นคนที่ มีระเปียบวินัยละ เอียดประณิตและมีลัษนทรียภาพ ถ้าเขาได้เคยชินกับความสะอาด ลังบและงดงามมาโดยตลอด เขาจะมีกริยาลัสภาพ พุดจาไพเราะ ถ้าคนรอบข้างของเขาไม่แสดงกริยาหยาบข้ำและด่าทอกัน กัอนหินที่ขรุขระจะกลมเกลี้ยงเมือถูกลัายน้ำลูบไล้เป็นเวลานานสั้นใด ลังแวดล้อมย่อมจะยัดเกลากิริยา วาจา ใจของเด็ท้ละน้อย และเป็นผลลัสำเร็จ ถ้าเวลานานพอ

บ้านและโรงเรียนลัสามารถสัสัถานการณ์หลายแบบ ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจที่จะท้างให้เด็กได้เกิดประสัประการณ์ และได้ฝึกการปรับตั้วในท้างที่ดีขึ้น เด็กจะเป็นคนก้าวร้าวหรือเก็บกุด ถ้าเขาต้องเผชิญกับความอบุติธรรมอยู่ตลอดเวลา เขาจะเป็นคน

ใจกว้าง ถ้าเขาได้เรียนรู้ว่าคนอื่นเขาย่อมมีความคิดแตกต่างไปจากตนได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ การฝึกแก้ปัญหาในสภาวะการต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางอยู่เสมอ เป็นการสอนจริยธรรมที่ดีที่สุดในชีวิตประจำวัน

2. บทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้และข้อเท็จจริงด้านจริยธรรม และวัฒนธรรมแก่เด็ก

การจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือการศึกษานอกระบบที่บ้านและในชุมชน ย่อมจะต้องมีการให้เนื้อหาสาระที่เป็นหลักการเพื่อนำไปสู่วิธปฏิบัติ การอบรมเลี้ยงดู และการสอนที่ดีมีใช้เป็นการปล่อยปละละเลยให้เด็กหลงผิดและเรียนรู้ไปตามยถากรรม พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและผู้ดูแลเด็ก ต้องสามารถชี้เทคนิควิธีนำหลักธรรมมาส่งสอนเด็กให้รู้จักจริงและแจ่ม อีกทั้งสามารถนำข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาสนทนา เชื่อมโยงให้หลักธรรมนั้น ๆ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาโดยการใช้อย่าง

3. บทบาทในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กที่สุด สิ่งที่เด็กเริ่มเลียนแบบ คือ กิริยา วาจา ต่อจากนั้นเด็กก็จะเลียนแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่แสดงออก เช่น ท่าทาง อารมณ์ รวมไปถึงวิถีดำรงชีวิตที่มีระเบียบวินัยเรียบง่าย ประหยัด หรือเหลวแหลก คดโกง ฟุ้งเฟ้อ ผู้ใหญ่ใช้เวลาว่างอย่างไร ผู้ใหญ่ตัดสินใจอย่างไร แก้ปัญหาอย่างไร เด็กที่อยู่ใกล้ย่อมได้เรียนรู้และเลียนแบบอย่างนั้น

4. บทบาทในฐานะเป็นผู้ป้องกันทางเสื่อมและเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดี

วิธีการที่ผู้ใหญ่พึงปฏิบัติ เพื่อป้องกันทางเสื่อม และส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีแก่เด็กดังต่อไปนี้คือ

4.1 ผู้ใหญ่ต้องไม่แยกตนออกจากเด็ก ดังที่มักพูดกันว่า "โลกของผู้ใหญ่" และ "โลกของเด็ก" คนที่แยกกันอยู่คนละสังคม จะมีความเข้าใจกันได้อย่างไร ผู้ใหญ่จึงต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด มีความรัก เมตตา เอาใจใส่ และเหนือสิ่งอื่นใด ต้องมีความเข้าใจเด็กทั้งในด้านพัฒนาการ ความรู้สึกนึกคิด และปัญหาของเขา

4.2 ความใกล้ชิดและความเข้าใจเด็กทำให้ผู้ใหญ่สามารถ "ป้องกัน" ได้มากกว่าการแก้ไข ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้ที่ "แนะทางดี ชี้ทางเสื่อม" ให้แก่เด็ก

4.3 การพัฒนาพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในทางที่ด้นั้นควรใช้วิธีการเสริมแรงสูงใจ และให้รางวัล มากกว่าการลงโทษ

4.4 ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสเด็กได้สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม และฝึกให้เด็กได้วิเคราะห์ เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการประพฤติดังผลที่เกิดขึ้นจากประพฤดิษฐ์

5. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้แก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มีแนวโน้มไปในทางเลื่อม แล้วให้กลับตัวได้และประพฤติดี

บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูนั้นจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อความผิดพลาดของเด็กและไม่ควรใช้วิธี "นิ่วหนาร้ายตดนิ่วนั้น" ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายแต่เสี่ยงที่สุดใน การแก้ไขเด็กที่มีปัญหาทางศีลธรรม เพราะเด็กที่ถูกขับไล่ออกจากบ้าน ออกจากโรงเรียน และออกจากสังคม เด็กที่มีความรู้สึกว่าการรังเกียจไม่เป็นที่ยอมรับนั้น มีโอกาสน้อยเหลือเกินที่จะสำนึกถึงความถูกต้องดีงาม ผู้ใหญ่จึงต้องมีความเมตตาและพยายามแก้ไขสาเหตุที่ทำให้เขาประพฤดิษฐ์ไปเช่นนั้น

อนึ่ง ครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ควรมีบทบาทในการจัดสภาพการณ์ที่จะช่วยเตรียมเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้มีลักษณะนิสัยที่ดีที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี ซึ่ง ลุ่มนอมรววัฒน์ (2527 : 17-24) ได้อธิบายถึงการจัดสภาพการณ์ที่จะสร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็กอย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้

สภาพการณ์ที่ 1 การจัดสิ่งแวดล้อมที่สะอาด สงบ และสวยงาม จะช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับความสะอาด สงบ และสวยงาม จนเกิดเป็นความเคยชินและติดเป็นนิสัยแล้ว การที่จะนำความสะอาดกายไปสู่จิตใจที่สะอาดย่อมทำได้ง่าย

สภาพการณ์ที่ 2 การแสดงแบบอย่างที่ดีอยู่เป็นประจำ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ ดังคติที่ว่า "สอนอย่างไร จงทำอย่างนั้น"

สภาพการณ์ที่ 3 การสร้างสถานการณ์จำลองให้เด็กได้ฝึกการเลือกและตัดสินใจ ครูอาจลุ่มมุติสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้ฝึกตัดสินใจว่า ควรเลือกทำสิ่งใดที่ลุ่มกล่นาน แต่เป็นการทำชั่ว หรือควรที่จะเลือกควบคุมใจของตัวเองเป็นการทำดี มีเหตุการณ์ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความประพฤดิหลาย ๆ แบบให้เด็กเลือก พร้อมทั้งให้เหตุผล โดยครูจะเป็นผู้แนะแนวทางและสรุปผลของการทำดีได้ดี และทำชั่วได้ชั่วให้เห็นเด่นชัด การจัดสถานการณ์จำลองเพื่อปลูกฝังนิสัยที่ดีนั้น ครูควรให้เทคนิคของการแสดงบทบาทลุ่มมุติ การแสดงละคร การเล่านิทาน เพลง การใช้คำพังเพยสุภาสุติต่าง ๆ เข้าประกอบการสอนด้วย

สภาพการณ์ที่ 4 การจัดให้เด็กมีประสบการณ์กลุ่มสัมพันธ์ ควรมีเทคนิควิธีสอนโดยการจัดแบ่งกลุ่มร่วมกันทำงาน ปรึกษาหารือ วิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกัน ให้เด็กได้มีโอกาสเล่นบทบาทเพียง อภิปรายแบ่งงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประสบการณ์นี้จะทำให้เด็กเรียนรู้ว่างานจะสำเร็จได้ต้องช่วยเหลือกัน และเรียนรู้ความแตกต่างความคิดเห็นและลักษณะนิสัยของเพื่อน ซึ่งจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับตัวของเด็กต่อไป

สภาพการณ์ที่ 5 การสร้างเสริมกำลังใจให้ประพฤติดี แม้ว่าการทำดีนั้นต้องเกิดจากความเชื่อมั่นในการเลือกและตัดสินใจของตนเองก็ตาม แต่การจัดสภาพการณ์ที่จะช่วยเราและส่งเสริมให้คนทำดีก็เป็นสิ่งที่ควรทำ การสร้างเสริมกำลังใจนี้เป็นการสนองความต้องการทางสังคม และทางอารมณ์ของเด็ก ครูจะต้องมีวิธีการสร้างเสริมกำลังใจอย่างมีเหตุผล และไม่พรวดพราด ระวางการแข่งขันทันทีเพื่อหวังรางวัล หรือเกิดการอิจฉาริษยากัน ครูจะต้องคอยสังเกตเจตนาและพฤติกรรมของนักเรียนอยู่เสมอ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 40-41) ได้เขียนแนวการสร้างเสริมลักษณะนิสัยหรือวิธีการอบรมเด็กก่อนวัยเรียน ในคู่มือการอบรมครู ที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนไว้ดังนี้ว่า การปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็กควรจะเริ่มฝึกตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ อยู่ เมื่อเด็กเติบโตขึ้นผลที่ได้รับจากการฝึกฝนอบรมจะติดตัวไปจนเป็นผู้ใหญ่ และเขาก็จะสามารถที่จะอบรมบุตรหลานของเขาต่อไปเช่นเดียวกับที่เขาได้รับการฝึกฝนอบรม และปฏิบัติตนแต่เด็ก วิธีการปลูกฝังนิสัยที่ดีสรุปได้ดังนี้คือ

1. ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็น เนื่องจากเด็กในวัย 3-6 ปี เป็นวัยที่ดูซึมสิ่งแวดล้อม ขอบเขตจำกัด สนิทแนบชิดอยู่กับผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่ ครู หรือผู้ดูแลเด็กได้ง่าย ฉะนั้นครู ที่เลี้ยงเด็ก หรือผู้ดูแลเด็กจึงต้อง เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดีและบุคลิกลักษณะที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กได้ หากไม่ครบถ้วนก็ต้องฝึกฝน

2. ต้องแก้ไขเมื่อเด็กทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่ควร

3. ต้องส่งเสริมในสิ่งที่ดี คือ ปฏิบัติจนเป็นนิสัย

4. ฝึกให้เด็กช่วยตัวเองได้ อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ และเชื่อฟังผู้ใหญ่

ดังนั้นแนวการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีหรือการกล่อมนิสัยที่ดีให้เด็กก่อนวัยเรียนนั้น จึงมีกิจกรรมที่จัดขึ้นในแนวการสร้างประสบการณ์ให้เด็กก่อนวัยเรียนเท่านั้น หากแต่เป็นการส่งล่อฝึกฝน อบรมบ่มนิสัย ที่บ้าน โรงเรียน และสถานที่อื่น ๆ ของสังคมต้อง

เห็นความสำคัญ ทุกฝ่ายสำนึกในบทบาทของตนและร่วมมือกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เมื่อนั้นการปลูกฝังนิสัยที่ดีหรือการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีจึงจะมีความหวังว่าได้ ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนประพฤติดี ประพฤติชอบ จนมีชีวิตสงบสุขและนิสัยที่ดีงามตามความมุ่งหมายของแนวการคัดสรรผลการเรียนอนุบาลปีที่ 1-2 พุทธศักราช 2522

การคัดกิจกรรมการเรียนการสอนลักษณะนิสัยที่ดี

การคัดกิจกรรมการเรียนการสอนลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนมีหลักการเช่นเดียวกับการสอนวิชาอื่น ๆ คือ (ลู่มน อมรวัดฉิม และลุ่มพงษ์ จิตระดับ 2528 : 615)

- 1) การคัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานที่เรียนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ล่งบ สะอาด และสวยงาม เพื่อสร้างลักษณะนิสัยที่ดี
- 2) การคัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง หลักการที่ถูกต้อง เกิดการจำแนกและประเมินค่า เกิดการเลือกและตัดสินใจ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอนในการเรียนนั้น นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง
- 4) นักเรียนสามารถนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
- 5) ได้มีการวัดและประเมินผลทุกขั้นตอน และการประเมินผลนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ได้วางไว้

นอกจากนี้ในการคัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพื่อรักษาสุขภาพให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้มีการกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม (ซึ่งระยะเวลานี้อาจจะยืดหยุ่นได้พอสมควรโดยควรคำนึงถึงความแตกต่างกันของเด็กแต่ละวัยด้วย) หากไม่กำหนดระยะเวลาเด็กอาจจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนานเกินไปจนเหนื่อยหรือเครียด ทำให้หงุดหงิดแล้วจะทำกิจกรรมต่อไปไม่ได้ผลเต็มที่ในการคัดระยะเวลากิจกรรมประจำวันต้องคำนึงถึงพัฒนาการและจิตวิทยาเด็กดังนี้

1. ระยะเวลาสำหรับกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดในด้านเนื้อหาสาระหรือ ก่าสังกาย เด็ก 3-4 ขวบ ควรจัดเวลาไว้ 10-15 นาที เด็ก 5-6 ขวบ ควรจัดเวลาไว้ 20-30 นาที

2. กิจกรรมนอกเหนือจากข้อ 1 เช่น การทำศิลปะ การเล่นกลางแจ้งจะ ใช้เวลานานขึ้น คือตั้งแต่ 40-60 นาทีหรือนานกว่านั้น

ในการจัดกิจกรรมในวันหนึ่งวันก็จะต้องนำกิจกรรมในข้อหนึ่งและข้อสอง มาสลับกันเพื่อว่าหลังจากจะต้องใช้สมองหรือออกก่าสังกายมากก็จะเปลี่ยนเป็นกิจกรรมที่ สบายเบา เด็กจึงจะได้พักผ่อน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 127)

แนวการวัดผลประเมินผลระดับเด็กก่อนวัยเรียน

เด็กก่อนวัยเรียนเป็นเด็กที่จัดอยู่ในช่วงอายุ 4-6 ปี เป็นวัยก่าสังเจริญเติบโต ความสามารถและการแสดงออกอาจเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อม การประเมินผล ควรเป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อสนองจุดประสงค์ที่วางไว้ ไม่ใช่วัดเพื่อตัดสินได้หรือตก การวัดผลควรใช้หลาย ๆ วิธี ดังนี้คือ

1. การสังเกตพฤติกรรมและจดบันทึก
2. การสนทนาและซักถาม
3. การตรวจผลงาน
4. การทดสอบ

การเลือกวิธีวัดผลควรคำนึงถึงลักษณะวิชา อายุของเด็ก ตลอดจนความ มุ่งหมายของการวัดผลแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีสังเกต สนทนา และตรวจผลงานให้มาก สำหรับ แบบทดสอบควรใช้ให้น้อยที่สุด และถ้าจะใช้ควรเป็นแบบทดสอบชนิดรูปภาพ มีครูเป็นผู้อ่าน คำสั่งหรือคำถาม แล้วให้นักเรียนทำตามทีละข้อ นอกจากนี้การวัดและประเมินผลนักเรียน ยันเด็กก่อนวัยเรียนควรกระทำในลักษณะรายบุคคลมากกว่าเป็นกลุ่มใหญ่ (วรสุดา บุญยไวโรจน์ และคณะ 2527 : 22)

3. สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย

การเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ ครูต้องพยายามหากวิธีสอน มาช่วยผู้ให้เด็กเกิด แรงบันดาลใจที่จะแสดงความกระตือรือร้นต่อการ เรียน ให้ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินไม่ เบื่อหน่าย และในขณะเดียวกันก็จะล่อลวงเร้าเนื้อหาสาระของความรู้ เข้าไปในการสอนแต่ ละครั้งด้วย (ประคอง ลุทธิสาร 2527 : 128) ยังมีสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ครู จัดประสบการณ์ ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางก็คือ สื่อการสอน เพราะสื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 มากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาส กระทำกิจกรรมการเรียนด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ต่าง ๆ ด้วย (นฤมล บุณยาน 2524 : 24) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของริชชี (Richey อ้างถึงในนฤมล บุณยาน 2524 : 24) ที่ว่า "ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ถ้าใช้สื่อ การสอนเข้ามาสอนเนื้อหา การใช้สื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้จักอภิปรายและมีความคิดเห็น"

เกอร์ลาค (Gerlach 1971 : 282) ให้คำจำกัดความว่า สื่อการสอน คือ บุคคล วัสดุ เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะและเจตคติ ครู หนังสือ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจัดเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น

ชอร์ส (Shores 1960 : 1) กล่าวว่า สื่อการสอน เป็นเครื่องมือช่วยสื่อความ หมายชัดขึ้นโดยครูและนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดจัดเป็นสื่อ การสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น สไลด์ รูปภาพ ของจริงและ ทรัพยากรจากแหล่งชุมชน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 90) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการประกอบการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อกลาง ในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำแนกได้ดังนี้

1. สิ่งสิ่งเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ฟิล์ม ฟิล์มภาพยนตร์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ ฯลฯ
3. กระบวนการและวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่ เป็นอิสระ คือ ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย เช่น การฟังวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนพิจารณานำมาใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอน เพื่อให้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อการสอน เพื่อจะนำมาทดลองสอนนิสิตทางสังคมและเพื่อจะสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน จึงใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ปรากฏความงามทางศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา วรรณคดี ดนตรี งานฝีมือและงานช่าง ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย อันประกอบไปด้วยเพลงกล่อมเด็ก เพลงไทย นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย ลู่อาศิต ภาพย์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนังหรือภาพขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและหุ่น มาใช้เป็นสื่อสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางอันเป็นการปลูกฝังเจตคติและการปฏิบัติตามแบบไทยมากขึ้น ซึ่งต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงบทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อการเรียนการสอนในแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

บทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อการเรียนการสอน

1. เพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย

เพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย หมายถึง เพลงเด็กที่ใช้สำหรับกล่อมเด็ก เพลงที่ใช้ปลอบเด็ก และเพลงที่เด็กร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน (ผะอม โปษะกฤษณะ : 2521 : 75) ซึ่งเพลงประเภทนี้ปรากฏในทุกภาคของประเทศไทย มีลักษณะ เป็นเพลงเนื้อความสั้น ร้องง่าย หรือเป็นคำกลอนสั้น ๆ เพื่อง่ายต่อการจดจำ ดังตัวอย่าง

เพลงนกเขาเอย

นกเขาเอย	มาเลี้ยงน่อง
แม่จะไปขายของ	มาเลี้ยงน่อง เกิดห่อคุณ

เพลงกูก ๆ ไก่

กูก ๆ ไก่ เลี้ยงลูกมาจนใหญ่ ไม่นินมให้ลูกกิน ลูกร้องเสียง ๆ
แม่เรียกไปคู้ดิน ทั้มาหากิน ตามประสาไก่เอย

เพลงฉ่อยเลียบ

ฉ่อยเลียบ มะล้ามะเลียบ แอ้วบ ตุ๊กแกโล่งบ

ปิดประตู ปิงปิง

เพลงจันทร์เจ้า

จันทร์เจ้าเอ๋ย ขอข้าวขอแกง ขอแหวนทองแดง ผูกมือน้องข้า
 ขอข่างขอม้า ใหนักงข้าอี ขอแก้วอี ใหนักงข้านี้่ง ขอเตียงตั้ง ใหนักงข้านอน
 ขอละคร ใหนักงข้าดู ขอยายผู้ เลี้ยงน้องข้าเกิด ขอยายเกิด เลี้ยงตัวข้าเอง
 (เอนก นาวิกมูล 2523 :227)

จากบทเพลงดังกล่าวนี้ นอกจากจะใช้กล่อมโดยตรงแล้ว ยังจะใช้สื่อ
 ในการอบรมสั่งสอนเด็กไปในตัว เช่น ลุ่มน อมรวีวัฒน์ (2524 : 150) ได้กล่าวถึงการนำ
 เพลงจันทร์เจ้าเอ๋ย ไปปลุกฝังนิสัยที่ดีทางด้านคุณธรรมเกี่ยวกับความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว
 เพลงกล่อมเด็กบทอื่น ๆ เช่น แม่กาเหว่า จิงโจ้เอ๋ย เจ้านกกระทิง ฯลฯ ล้วนแต่ช่วย
 กล่อมเกลาจิตใจของเด็กให้มีความเมตตา รักสัตว์ และสนใจต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกันนี้
 บทเพลงที่เด็กร้องเล่นกันประกอบการละเล่นของเด็ก เช่น จำจิมะเขือเปราะะ ริริข้าวสาร
 โพงพาง ฯลฯ ยังจะช่วยสอนให้เด็กได้รู้จักระเบียบวินัย และเข้าใจแบบอย่างของการ
 ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร พระนอม แก้วกำเนิด (2526 : 62) มีความคิดเห็น
 สอดคล้องกับ ลุ่มน อมรวีวัฒน์ ที่ว่า เพลงกล่อมเด็กบางบทสอนให้เด็กเกิดเมตตาสงสารได้
 ดังเพลงกูกี้ ๆ กี้ หรือก้อเอ๋ยก้อ ซึ่งเป็นเพลงเดียวกัน ทั้งนี้เพราะเด็กต้องกินนม ลูกเลียบ
 ไม่นิยมกินสิ่งให้เกิดเมตตา เป็นการฝึกความเมตตา

นอกจากนี้ ฝะอบ โปะชะกฤษณะ (2521 : 110) และลุ่มามาลัย เรื่องเตย
 (2518 : 21) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงไทยบริสุทธิ์หรือมรดก
 อย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเจริญอันยาวนานทางวัฒนธรรมไทยของไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ
 ซึ่งนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสูงค่าทางภาษาคำสวด และ เป็นวรรณกรรมประเภทปากเปล่า
 (Oral poetry) ที่แสดงออกถึงความสามารรถ ความไหวพริบ ความละเอียดอ่อนทางอารมณ์
 ในเชิงวรรณศิลป์ สะท้อนภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อน ตลอดจนฝึกให้เป็น
 คนอย่างสังเกตและที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ แสดงให้เห็นถึงความรักความผูกพันที่แม่มีต่อลูกอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นการนำเพลงกล่อมเด็กและเพลงไทยมาประกอบการเรียนการสอนใน
 ระดับชั้นเด็กก่อนวัย เรียนนับว่ามีความสำคัญมากที่จะทำให้เด็กได้ฝึกบทกลอนอันเป็นพื้นฐานให้

ร้าวรณคดี และเด็กได้รับการอบรมทางอ้อมทั้งทางกำสัถกาย สติปัญญา จิตใจ เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเป็นพลเมืองดีในวันหน้า ตลอดจนเด็กได้รับความอบอุ่นทางจิตใจ (ผะอบ โปะะกะฤๅษณะ 2521 : 7) นอกจากนี้ ประคอง ลู๓สร๓าร (2527 : 128-129) ได้กล่าวถึง บทบาทของเพลงที่มีต่อการเรียนการสอนว่า การนำบทเพลงมาใช้ประกอบการสอน เป็นสิ่งที่เร๓้าใจอย่างต๓ที่ จะช่วยท๓าให้บทเรียนไม่น๓่าเบื่อหน่าย จะช่วยใ้การล๓อนมีรสย๓ตย๓งข๓น เด็กจะม๓ีการต๓นต๓ัวเรียนไปร้องเพลงไปด้วยความสนุกสนานและได้รับความรู้หรือค๓ติธรรมไปโดยไม่จ๓ู้ต๓ัว และบทเพลงนั้นควรใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย เหมาะแก่๓วัย ท๓นองง่าย ๆ พร้อมกันนี้ลู๓มน อมรวิ๓วัฒน์ (2528 : 17) ได้อธิบายถึงบทบาทของเพลงที่จะใช้ใ้ในข๓นตอนใดของการล๓อน ดังนี้

1. ใช้ใ้ในการนำเข้าล๓่บทเรียนเพื่อเร๓้าความสนใจนำเข้าล๓่เร๓องที่ครูต๓องการล๓อน
2. ใช้ใ้ในข๓นต๓าเนินการล๓อน โดยใ้ร้องเพลงประกอบท๓าทางง่าย ๆ หรือร้องเพื่อจดจ๓ารายละเอียดที่ส๓าคัญเกี่ยวกับเนื้อห๓บทเรียน
3. ใช้ใ้ในการสร๓ูปบทเรียนเพื่อให้ได้ค๓ติล๓อนใจ ได้แนวค๓ิต และจ๓าได้รวดเร็วหรือเพื่อสร๓ูปเนื้อหาที่เรียนมาทั้งหมด
4. ใช้ใ้ในการล๓อนเด็กเริ่มเรียน เพื่อให้ม๓ักเรียนเกิดความค๓้นเคย สนุกสนานและได้ความรู้

การนำเพลงกล๓มไทยและเพลงไทยมาประกอบการเรียนการสอนนั้น นับว๓่าเพลงเหล่านี้มีบทบาทต่อการเรียนการสอนอย่างมากมาย ทั้งนี้เพราะเพลงเปรียบเสมือนล๓ีสันอันงดงามที่จะแต่งแต้มใ้กิจกรรมการเรียนเป็นภาพที่น๓่าดู เมื่อใดที่ครูกับนักเรียนร้องเพลงร่วมกัน ได้ฝ๓ิกหัดอ่านเนื้อเพลง ท๓าความเข้าใจเนื้อหาของเพลง ได้ฝ๓ิกร้องตามท๓นองที่ใ้เพราะ ได้ปรับมือ ได้เค๓าะสังห๓ะและแสดงท๓าทางที่สนุกสนาน เร๓้าเร๓ง เมื่อนั้นทุกคนได้เคล๓ื่อนไหว ได้ปฏิ๓ัมพันธ์ร่วมกัน ได้มีส่วนร่วมใ้กิจกรรมการเรียนการสอน การล๓อนลักษณะนี้เป็นการล๓อนแบบใจถึงใจ ซึ่งหมายความว่า เป็นการล๓อนจากใจของครูที่รักที่จะล๓อนถึงใจนักเรียนที่รักที่จะเรียน

จากใจ เน้นความต๓งใจ จริงใจ ใ้ใจ ทูมเท๓ากำสัถใจ

ถึงใจ เน้นความถูกใจ จ๓ใจ ล๓ยใจ รุงใจใ้ผู้เรียนสนุก ใ้ล๓นใจ

ต๓งนั้นเพลงจึงเป็นล๓ืออันวิ๓เค๓ที่ครูสามารถนำไปใ้ใ้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศ๓ติการ เรียนการสอนได้เป็นอย่างดีล๓ดคล๓องกับธรรมชาติของเด็กซึ่งชอบเคล๓ื่อนไหว ทั้งเป็น

กิจกรรมที่จัดแล้วทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึง สันทัดสนาน ฝึกเข้าวินัย และ
ส่งเสริมให้กล้าแสดงออก ด้วยเหตุดังกล่าวเพลงจึงเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน
(ลุ่มน อมรวิวัฒน์ อ้างถึงในประคอง สุทรสาร 2526 : คำนิยม) (ลุ่มน อมรวิวัฒน์ 2528 :
คำชี้แจง, 9)

2. นิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก

นิทานพื้นบ้านเป็นสาขาหนึ่งของคติชนวิทยา และนิทานพื้นบ้านหรือนิทาน
ชาดก ก็คือเรื่องราวที่บุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ แต่งขึ้น และเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน
มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจและสั่งสอนบุคคลให้กระทำความดี (อุทัย วรสุวรรณรักษ์
2525 : 7) เทือก กุสุมา ณ อยุรยา (2514 : 35-42) ได้กล่าวเสริมอีกว่า นิทานพื้นบ้าน
มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยการบอกเล่า ผู้ถ่ายทอดหรือผู้เล่าก็เป็นสมาชิก
ในสังคมนั้นที่อยู่ในอิทธิพลของหมู่คณะหรือของกลุ่ม ซึ่งได้รับการหล่อหลอมจากวัฒนธรรมเหล่านั้น
ดังนั้นการเล่านิทานจึงได้สอดแทรกลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนในสังคมอย่างแน่นอน และ
ยังกล่าวกันอีกว่านิทานพื้นบ้านเป็นต้นเค้าของวรรณคดี

จรุณี เพ็ชรมุณี (2523 : 69) ได้กล่าวถึงนิทานชาดกว่า นิทานชาดก
ส่วนใหญ่จะเป็นนิทานพื้นบ้าน มีจุดประสงค์แต่เดิมเล่าเพื่อความเพลิดเพลิน ต่อมาเป็นการเล่า
เพื่อประกาศคำสอนและสอนธรรม โดยยึดหลักของพุทธคำสอนเป็นแกนกลาง นับเป็นวิธีการ
เป็นแบบคายบิ๊ง

เปลื้อง ณ นคร (2516 : 137) ให้ความหมายคำว่า "ชาดก" ไว้ว่า
"หมายถึง เรื่องของพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อน ๆ เป็นชื่อคำสอนหมวดหนึ่งในพุทธคำสอน"

ฉะนั้นจึงนับได้ว่าการเล่านิทานนั้นมิใช่ของใหม่ มีมานานแล้ว แม้อัลมัยพุทธกาล
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงนำเข้าไปในพระธรรมเทศนาตลอดมา ซึ่งเรียกว่า ชาดก นิทาน
ชาดกและนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องยังเป็นที่ยอมรับกันอยู่จนทุกวันนี้ เช่น เรื่อง โฉนน้อย เรือนงาม
ปลาบู่ทอง สุวรรณสาม เวลสันทร โคนันทวิคาล ฯลฯ จากงานวิจัยของประติษฐ์ พรหมเสนา
(2523 : 90) ที่กล่าวถึงนิทานชาดกว่า "ในนิทานชาดกเกือบทุกเรื่องจะแทรกเนื้อหาธรรมะ
และคติธรรมไว้เสมอ และนิทานที่มีคุณค่าจะช่วยพัฒนาจิตใจ ความสามารถและพฤติกรรมได้
แต่การจะใช้นิทานเรื่องอะไร ควรเลือกที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะเรียนด้วย เพราะ
นิทานชาดกมีมากกว่า 547 เรื่อง"

นอกจากนี้ กิตติยวดี บุญชื้อ (2527 : 96-97) ได้กล่าวถึงบทบาทของนิทานที่มีต่อการเรียนการสอนว่า นิทานทั้งหลายเป็นสิ่งทรงคุณค่า มีอิทธิพลต่อจิตใจและทัศนคติของเด็กๆ ไม่เสื่อมคลาย การที่ครูเล่านิทานให้ฟังจะเป็นการสะท้อนให้เด็กย้อนระลึกถึงการกระทำของตนเองทั้งที่ดีและไม่ดี นำมาปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นตามแบบอย่างของตัวละคร การสอนนิสสัยที่ดีหรือคุณธรรมผ่านทางนิทาน เป็นวิธีการที่ครูจะแทรกความคิดและค่านิยมอันดีงามเข้าไปสู่จิตใจเด็กได้อย่างดีที่สุด ลุ่มน อมรวิวัฒน์และลุ่มพงษ์ ฉัตรระดับ (2527 : 266-268) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึง บทบาทของนิทานเมื่อนำมาจัดกิจกรรมการเล่านิทานว่า นิทานช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ และมโนคติ จากสิ่งที่เป็นนามธรรมให้มักเรียนเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น การสอนลักษณะนิสสัยที่ดี จึงมักจะมีการจัดกิจกรรมการเล่านิทานเสมอ การเล่านิทานอาจทำได้ 2 แบบ คือ การเล่าปากเปล่า ด้วยน้ำเสียงและท่าทางที่สร้างความสนใจของเด็กและการเล่าโดยใช้สื่อประกอบ ประกอบด้วย ลูทูล่าสาร์ ทิทช์ลูด้า นิลสินธพ และรัชณี ศรีไพรวรรณ (อ้างถึงใน ลุ่มน อมรวิวัฒน์ และลุ่มพงษ์ ฉัตรระดับ 2527 : 267) ได้สรุปกลวิธีและขั้นตอนของการเล่านิทาน ไว้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ก่อนที่ครูจะเล่านิทาน ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง คลายความเคร่งเครียด และเรื่องที่เลือกมาเล่าจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. เริ่มการจูงใจให้มักเรียนให้อยากฟังนิทาน ด้วยการแสดงภาพหรือทนายปริศนา หรือกิจกรรมอื่น ๆ
3. ตกลงกันเรื่องข้อควรปฏิบัติตน ขณะฟังนิทาน
4. เริ่มเล่านิทาน
5. เมื่อเล่านิทานจบลง ครูควรสนทนาและสรุปข้อคิด หลักธรรม จากนิทานเรื่องนั้น นักเรียนอภิปรายถึงพฤติกรรมของตัวละครในแง่ที่มีศีลธรรมและไร้ศีลธรรม ความดีและความชั่ว เป็นการย้ำความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้อง

จากการที่กล่าวมาแล้วนับว่านิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก เป็นสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่ครูสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะทุกคนชอบฟังนิทาน และนิทานยังช่วยครูกับนักเรียนเป็นกันเอง ง่ายต่อการปกครองชั้น การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา ใช้ประกอบการสอนได้ทุกกลุ่มวิชาและทุกชั้นการสอนให้ความบันเทิง สนุกสนาน ผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยนักเรียนให้ระลึกถึงการกระทำของ

ตนเองทั้งที่ดีและไม่ดี นำมาปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นตามแบบอย่างของตัวละครและเกิดการ
เรียนรู้นิสัยที่ดีโดยไม่รู้สึกตัว ตลอดจนช่วยพัฒนาการทางภาษาในการฟัง พูด อ่าน

3. การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน

การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทยและสืบทอดกันมาในวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจน
ถึงปัจจุบัน (ผะอบ โปษะกฤษณะ 2522 : 83) ส่วนคำว่า "การละเล่น" ตามพจนานุกรม
(ราชบัณฑิตยสถาน 2519 : 813) แปลว่า มหรสพ การแสดงต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน
รื่นเริง ส่วนการละเล่นของเด็กก็หมายถึง การกระทำของเด็กที่ทำเพื่อความสนุกหรือผ่อนคลาย
ความเครียดให้เพลิดเพลิน ส่วนของเล่นไทยพื้นบ้านนั้นเป็นของเล่นที่เด็กไทยและพ่อแม่ของเด็ก
ได้ประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและจากสิ่งแวดล้อม นำมาเล่นตามวิธีเล่นที่ฝึกฝน
สืบทอดกันมา เช่น ปัดอชงข้าว ม้าก้านกล้วย ปีนก้านกล้วย ฯลฯ

จากผลการวิจัยของ อรชร อัจฉรินทร์ (2526 : 26-202) ได้วิเคราะห์
ลักษณะของเกมการเล่นพื้นเมืองไทยโดยแบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. การเล่นประเภทมีกติกาที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ
2. การเล่นไม่มีกติกา ได้แก่ การเล่นของเล่น การเล่นปริศนาคำทาย

การเล่นล้อเลียน

ส่วนผลงานวิจัยของผะอบ โปษะกฤษณะและคณะ (2522 : 14-77) ได้
แยกประเภทการละเล่นของเด็กภาคกลางออกเป็น 6 ประเภทคือ

1. การละเล่นกลางแจ้งประเภทที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ
เช่น โพงพาง งูกินหาง ริริข้าวสาร มอญซ่อนผ้า เตย เสือขำมหัวย เป็นต้น

2. การละเล่นในร่มประเภทมีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ เช่น
แข่งเรือคน ลิงชิงหลัก ปิดตาตีหม้อ โยกแยก แมงมุม ฉ่ำฉ่ำ สีจ่อเสียบ หมากเก็บ อีตัก เป็นต้น

3. การละเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น เล่นขายของ เล่นหม้อข้าวหม้อแกง เป็นต้น

4. การละเล่นบทร้องล้อเลียน เช่น ผมเปียบ มาเลียใบตอง พระตีกลอง ตะลุ่ม

ตุ้มแมง เป็นต้น

5. การละเล่นประเภทเบ็ดเตล็ด เช่น ฝนตก จันทร์เจ้า เป็นต้น

6. การละเล่นปริศนาคำทาย เช่น อะไรเอ๋ย ล่องหน้ามีงาเต็มตัว-ข้าวเกรียบงา

นอกจากนี้ ฆะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ (2522 : 100, 2526 : 139-149) ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมและวิจัยเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย ตลอดจนการวิเคราะห์คุณค่าของการเล่นแต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้นว่ามีประโยชน์ต่อเด็กและต่อสังคมมาก ซึ่งได้สรุปไว้ในผลการวิจัย "การเล่นของเด็กภาคกลาง" และ "การเล่นของเด็กภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านมีทั้งลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของไทย และลักษณะที่เป็นสากล ซึ่งเด็กชาติต่าง ๆ นิยมเล่นเหมือน ๆ กัน มีทั้งการเล่นประเภทกลางแจ้งและในร่ม
2. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านแต่ละภาคมีลักษณะที่เหมือนหรือรวมกันในจุดมุ่งหมายหรือความต้องการของเด็กที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่วิธีแสดงออกอันใดแก่การเล่นและอุปกรณ์การเล่น หรือของเล่นจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ
3. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน บางประเภทสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะบางประการของภาคหรือท้องถิ่นซึ่งมีสภาพแวดล้อม สังคมและขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกัน
4. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านของเด็กไทยมีคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคมและภาษาต่อเด็กมาก
5. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน แต่ละภาคมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติและพฤติกรรมของในท้องถิ่นนั้น ๆ เด็กจะเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมของคนที่เขาพบเห็นอยู่ สุ่มอนั้นมาดัดแปลงเป็นการเล่นของตนได้
6. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านแต่ละภาคใช้เวลาว่างง่าย ๆ ที่ทำได้ในท้องถิ่นเป็นอุปกรณ์การเล่น เช่น ไม้ไผ่ ก้านกล้วย หญ้า และเมล็ดผลไม้ต่าง ๆ จึงไม่สิ้นเปลืองนับเป็นการประหยัดช่วยเศรษฐกิจของประเทศชาติไปด้วย
7. การเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านนั้น ส่วนมากเด็ก ๆ ชอบเล่นเป็นหมู่คณะมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือกติกาการเล่นขึ้นอย่างเป็นระเบียบ ถือเป็นแบบแผนสืบทอดกันต่อ ๆ กันมา ทำให้สามารถทำได้อย่างแม่นยำ และเคารพกฎเกณฑ์นั้นด้วยความลุ่มลึกใจ นับว่าการเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านดังกล่าวได้ฝึกฝนให้เด็กมีระเบียบวินัยและปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กอีกด้วย
8. การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย บางประเภทมีบทร้องและบทสันทนาโต้ตอบกันก่อให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้น เป็นการพัฒนาอารมณ์ของเด็กไปพร้อม ๆ กับพัฒนา ทักษะ

ทางภาษาด้วยในเวลาเดียวกัน

9. เด็กไทยส่วนมากในปัจจุบันไม่ค่อยรู้จักการละเล่นและของเล่นพื้นบ้านของไทยในสมัยก่อนจึงไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กต้องใช้เวลาเรียนวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนมาก และเมื่อเล่นก็พิกาก็มักเล่นแต่กีฬาสากลเป็นส่วนใหญ่ มีผลให้การละเล่นและของเล่นพื้นบ้านของไทยบางอย่างสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย จึงสมควรที่จะอนุรักษ์กันไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

จากที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ ตลอดจนประโยชน์ของการละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านมาก จึงได้นำมาใช้เป็นสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อประกอบการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านเป็นของดีมีค่า เป็นทั้งกิจกรรมและวิธีการที่จะสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ รับรู้ เกิดความคิดความเข้าใจ และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ ขณะที่เด็ก ๆ เล่นการละเล่นหรือของเล่นไทยพื้นบ้านนอกจากจะได้สนุกสนานเพลิดเพลินผ่อนคลายอารมณ์ถึงเครียด ได้ออกกำลังกายเสริมสร้างพละนาบมายให้สมบูรณ์ ได้ไขข้อสงสัยปัญหาฝึกความสังเกตและไหวพริบในการแก้ปัญหา ได้ปรับตัวเข้ากับหมู่คณะแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เล่นมีความเจริญทางจิตใจ โดยปลูกฝังให้มีคุณธรรมหรือนิสัยที่ดีอันจำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดีด้วย (พูนสุข บุญยัลลิต 2527 : 86)

ที่กล่าวว่าการละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านยังช่วยฝึกคุณธรรมหรือนิสัยที่ดีบางประการนั้น ผลการวิจัย "การละเล่นของเด็กไทยภาคกลาง" ของผะอบ โปะษะกฤษณะ และคณะ (อ้างถึงในพูนสุข บุญยัลลิต 2527 : 86-89) ซึ่งสรุปตัวอย่างของคุณธรรมที่ได้จากการวิเคราะห์การละเล่นของเด็กไทย ได้ดังนี้

1. ฝึกให้ผู้เล่นมีความรับผิดชอบ เพราะการละเล่นแต่ละอย่างจะต้องมีกติกา ซึ่งผู้เล่นทุกคนต้องปฏิบัติตาม ใครฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ หรือมีฉะนั้นก็ต้องออกไปจากกลุ่มเข้ากับเพื่อนไม่ได้ การปฏิบัติตามกติกาทุกอย่างไม่ว่าจะเล่นอะไร ก็ถือว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เล่น เช่น การละเล่นเต้ซุ่น หมุนนาฬิกา โปลิคัสขโมย เสือกินวัว เป็นต้น
2. ฝึกความอดทน การละเล่นที่แข่งขันกันจะต้องมีฝ่ายชนะและฝ่ายแพ้ จะต้องมีความอดทนอย่างมาก เช่น การละเล่นเสือกินห้วย ยี่ม้าส่งเมือง ไม้หึ่ง เป็นต้น
3. ฝึกความซื่อสัตย์ เช่น การละเล่นซ่อนหา ตีกับ หมากเก็บ อีตัก เป็นต้น
4. ฝึกความสามัคคีรักหมู่คณะ เช่น ตีจับ ยักคะเปื้อ ยายแดงโม เป็นต้น

นอกจากนี้ พรรณี ลู่วัตติ (2528 : 56-63) ได้นำการละเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคเหนือมาไข้ประกอบการสอนในการทำวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สามที่เรียนด้วยกิจกรรมการละเล่นพื้นเมืองของเด็กภาคเหนือกับกิจกรรมตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ" และได้กล่าวถึงการละเล่นที่ได้นำไปฝึกคุณธรรมหรือจริยธรรมให้กับนักเรียนดียิ่งขึ้น พอสรุปได้ดังนี้

1. ฝึกความรับผิดชอบ ได้แก่ การละเล่นกระต่ายขาเดียว ประตู่ ไก่ขันตั้ง
งัวออกเหล้า
2. ฝึกความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ซึ่งมักจะมีในการละเล่นแบบ
ทุกขชนิด ถ้าผู้เล่นทุกคนเคารพกติกาที่กำหนดไว้ก็จะทำให้การเล่นเป็นไปอย่างสนุกสนานและตรง
ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การละเล่นม้าก้านกล้วย ปืนผะลาบ (ปืนก้านกล้วย) ป่ากอน
3. ฝึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ได้แก่ การละเล่นป่าบ้ากินเมือง ป่าบ้า
เข้าถ้ำ
4. ฝึกความเมตตากรุณา ได้แก่ การละเล่นม้าจกคอก ช้อนไข่แม่เต่า ชนกว้าง
5. ฝึกความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ การละเล่นหมากเก็บไม้ แล่งตะวัน แล่งสี่
แล่งแปด
6. ฝึกความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง ได้แก่ การละเล่นตาล่อง(เตย)
งูสิงล่าง ยูลี้ว
7. ฝึกความอดทนอดกลั้น ได้แก่ การละเล่นหงผ้าฮั้ยี่ ลิกไม้ย่างก่างแก่ง
ลิกป่าก็อบแก๊บ
8. ฝึกความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การละเล่นแนตบก แนตแปดเล่า

จากการละเล่นดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ครูสามารถนำการละเล่นและ
ของเล่นไทยพื้นบ้าน มาเป็นสื่อช่วยในการสอนให้เด็กเกิดการ เรียนรู้ มีนิสัยที่ดีโดยไม่รู้ตัว
รวมทั้งในด้านคุณธรรมต่าง ๆ ทั้งนี้อยู่ที่วิธีการของครูที่จะพลิกแพลงและปรับการละเล่นและ
ของเล่นไทยพื้นบ้านให้เข้ากับบทเรียนนั้น ๆ พร้อมทั้งสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กซึ่งชอบ
เคลื่อนไหว และทั้งเป็นกิจกรรมที่จัดแล้วทำให้เด็กมีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึง สนุกสนาน ฝึกเอา
ปัญญา ส่งเสริมให้กล้าแสดงออก ด้วยเหตุดังกล่าว การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้านจึงเข้า
มา มีบทบาทในการเรียนการสอน

4. คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพลักษณ์ กลอน

เป็นคำพูด ถ้อยคำ ข้อความที่มีคติสอนใจ เรียบเรียงโดยมีสัมผัสคล้องจอง หรือคำประพันธ์ ทุกชนิดที่มีลักษณะสัมผัส มีลักษณะเป็นพิ ค์ตรงตรงกับเรื่องราวกับสิ่งที่เกิดขึ้น ประสพการณ์และ การดำเนินชีวิตของตนในสังคมและถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะของการพูดเปรียบเทียบ มี โวหารและสื่อความหมายได้กระชับ รวดเร็ว และเกิดความเข้าใจตรงกันในเรื่องของ ความหมายที่นำมาใช้

ตัวอย่าง พุทธภาษิตในการสอนคุณธรรมหรือลักษณะนิสัยที่ดี เรื่องความซื่อสัตย์

- วาจาเป็นสิ่งไม่ตาย
- คนใดก็ยรติเพราะความซื่อสัตย์

ตัวอย่าง คำพังเพยที่นำมาใช้ประกอบการสอนในคุณธรรมบางข้อ

- ดินพอกหางหมู
- คดในข้องอในกระดูก
- ก้นดีกว่าแก้ม
- ชักหน้าไม่ถึงหลัง

ตัวอย่าง สุภาษิตที่ใช้ประกอบการสอนคุณธรรม เรื่อง "การประหยัดและ การดอออม" ของสุนทรภู่ในภาษาลอนหญิงว่า

"มีสิ่งพึงบรรลพให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
ถ้ามีน้อยใช้น้อยค่อยบรรลพ อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน"

สุภาษิตที่ใช้ประกอบการสอนคุณธรรม เรื่อง "ความขยันหมั่นเพียร" เป็นสุภาษิต ที่ยกนำมาให้ต้นมีความเพียรพยายามในการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความสำเร็จ เช่น

"ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"

"ฝนทิ้งให้เป็น เอ็ม"

"หมูน้อยรับแรงพาย ตะวันจะลาย ตลาดจะวาย ส่ายบัวจะเนา" (ลุ่มพงษ์

สิตรระดับ 2527 : 20-21)

ตัวอย่าง ภาพลักษณ์ที่นำมาใช้ประกอบการสอนลักษณะนิสัยที่ดีหรือคุณธรรม เรื่อง ความขยันหมั่นเพียรได้ เพื่อยกนำมาให้เป็นคนขยัน รักเรียน และเกิดความพยายามในการตั้งใจ เล่าเรียน"

" เกิดมาเป็นคน หนึ่งสือเป็นต้น วิชาหนาเจ้า ถ้าแก้มไม่รู้
อดสู้อยเขา เพื่อนฝูงเขาจะเย้า ว่าเง่า ว่าโง่ "

" ลางคนเกิดมา ไม่รู้วิชา เคอะอยู่จนโต ไปเป็นขี้เขา
เพราะเง่าเพราะโง่ บ้างเป็นคนโง่ เทียวขอกี่มี"

" ถ้ารู้วิชา ประเล่รัฐหมักหนา อยู่หน้าราศี ละไปแห่งใด
ผีคนปราณี ยากไรไม่มี ลัว่ลี้ดิมงคล"

(กรรมศิลปากร 2506 : 53)

นอกจากนี้คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ ที่สามารถนำมาประกอบการสอน
ได้นั้นมีมากมาย ซึ่งจะขอยกมากล่าวเป็นเพียงตัวอย่างเช่น

"ประโยชน์จะโปรดภูวนาย นิ่งนึ่งตั้งใจ เสื่อมใส่ส่า เร็จเมตตา
เปล่งเสียงเพียงทินอินทรา บอกขำมรณา คงมาวันหนึ่งถึงตน
เขียนเขียนดล็ดล้อฉอน บากำฝืนำตน ไปทหนักข้นกับกัลป์
เมตตาภุณาสำมัญ จะได้ไปลววรรค์ เป็นคู่ขทุกวันทรรษา"

"ส่า เร็จ เสรีจได้ไปลววรรค์ เลวยลู่ทุกวัน นานนับกับกัลป์ทธรันดร
ภุมราการฤษสุนทร ไหวหวังสิ่งล่อน เด็กอ่อนอันเยาว์เล่าเรียน
ก ข ก กา ว่าเรียน หนูน้อยค้อยเพียร อ่านเขียนผลมกมเกย"

(พระยาตรีสุนทรโวหาร 2508 : 78, 93)

คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจดังกล่าวข้างต้นนี้ ถ้าจะนำไปสอนในระดับ
เด็กก่อนวัยเรียนจะต้องตัดตอนลงเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยนำไปใช้ประกอบการ
สอนนิสสัยที่ดี เรื่อง ความรับผิดชอบ เช่น "นึ่งนึ่งตั้งใจ เสื่อมใส่ส่า เร็จเมตตา" เรื่อง
ความขยัน หมั่นเพียร เช่น "ก ข ก กา ว่าเรียน หนูน้อยค้อยเพียร อ่านเขียนผลมกมเกย"

ตัวอย่าง บทกลอนในการสอนนิสสัยที่ดี เรื่องที่เกี่ยวกับความอดทนและความ
ขยันหมั่นเพียร ว่า

เด็กเอยเด็กน้อย	ความรู้เรายังต้องเร่งศึกษา
เมื่อเติบโตใหญ่เราจะได้วิชา	เป็นเครื่องหาเลี้ยงชีพสำหรับตน
ได้ประโยชน์หลายสถานเพราะการเรียน	จงพากเพียรไปเถิดจะเกิดผล
ถึงลำบากตรากตรำก็จำทน	เกิดเป็นคนควรหมั่นขยันเอย

(ศึกษาริการ, กระทรวง 2499 : 1)

จากตัวอย่างคำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ ลู่ภาษิต คำพังเพย ภาพยี่ กลอน อย่างต้นจะเห็นได้ว่า เป็นสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่สามารถนำไปประกอบการสอน ได้โดยขณะที่เด็กได้ฝึกพูดถ้อยคำที่ เรียบเรียงเป็นอย่างดีแล้วนั้น เขาจะได้เรียนรู้ถึงคุณธรรม หรือนิสัยที่ดี ตลอดจนได้ฝึกภาษาอันเป็นพื้นฐานของการศึกษาต่อไปโดยไม่รู้ตัว ประสบการณ์ เหล่านี้เป็นการช่วยเหลือเด็ก ๆ ฝึกความพร้อมที่จะทำหน้าที่พลเมืองดี เมื่อเขาเติบโตขึ้น เป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เพราะคำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ ลู่ภาษิต คำพังเพย ภาพยี่ กลอน เป็นผลมาจากการรวมความคิดที่ฉลาดแหลมของบรรพบุรุษในอดีต และยังเป็นเครื่องเตือนใจ และเป็นแนวทางให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2525 : 105-107)

5. ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนังและภาพ ынบรรณนิยมประเพณีไทย

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2523 : 2) ได้กล่าวว่า ภาพเป็นวัสดุอย่างหนึ่ง ที่สามารถสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถใช้ภาพประกอบการพูด การบรรยาย ประกอบตัวหนังสือ หรือข้อความให้ผู้ดูหรือผู้เรียน เข้าใจความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

คณะกรรมการจัดงานลัทธิโก่งรัตนโกสินทร์ 200 ปี (2525 : คำนำ) ได้กล่าวถึงภาพเหล่านี้ว่าเป็นภาพจิตรกรรมที่เน้นศิลปะสาขาหนึ่งที่แสดงออกซึ่งความงามจาก เรื่อง รูปทรง เส้น สี และการจัดองค์ประกอบทั้งดงาม เป็นภาพที่สะท้อนชีวิตจิตใจ ความ รู้สึกนึกคิด ынบรรณนิยมประเพณี สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น จิตรกรรมฝาผนังในพระบรม มหาราชวัง พระอุโบสถ วิหาร ตามวัดวาอารามต่าง ๆ เป็นศิลปะไทยแบบประเพณีที่วิจิตรงดงาม ประณีต ละเอียดอ่อน แผงไว้ด้วยอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ตลอดทั้งเป็นวิถีตรรกศิลป์อย่าง หนึ่งซึ่งส่งผลสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาค้นคว้า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ ชีวิตความเป็นอยู่ เครื่อง แต่งกาย ตลอดจนการแสดงและการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ของแต่ละสมัย

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง และภาพนยนบรรณนิยมประเพณีไทยเป็น อย่างมาก จึงได้นำมาเป็นสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อประกอบการสอน ทั้งนี้ไม่ว่าวิชา หรือกิจกรรมใดในการเรียนการสอนใด นอกจากครูแล้วการใช้สื่อประกอบการสอนจะทำให้ นักเรียนสนใจ จำและเข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็ว ประหยัดค่าพูดของครู ภาพเหล่านี้จึงเป็น สื่ออย่างหนึ่งที่ครูสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสอนได้อย่างกว้างขวางและทุกชั้น

การล่อน โดยเฉพาะสามารถนำภาพเหล่านี้มาประกอบการพูด การเล่าเรื่อง การเล่านิทาน เป็นต้น ทั้งยังสามารถนำภาพเหล่านี้ที่อยู่ในเรื่องเดียวกันมาจัดแสดงบนป้ายนิเทศ เช่น ภาพการเล่นของเด็กไทย ภาพमारยาไทย ภาพบ้านไทย ภาพประกอบนิทานยาคอก นิทานพื้นบ้าน ฯลฯ เพื่อให้เด็กเรียนสนใจในบทเรียนและเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น ตลอดจนทำให้ห้องเรียนมีบรรยากาศดีขึ้น

สรุปได้ว่าภาพทัศนศิลป์ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง และภาพขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสื่อที่ช่วยเหลือครูได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่สามารถเรียกร้องความสนใจจากผู้เรียนได้มาก ทั้งยังสามารถนำมาใช้ประกอบการล่อนและทบทวนบทเรียนต่าง ๆ ทำให้เด็กเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เห็นศิลปวัฒนธรรมไทยที่งดงามด้วย สามารถจดจำบทเรียนได้เป็นระยะเวลาอันนาน เหมาะสำหรับการประกอบการล่อนทุกระดับ ด้วยเหตุดังกล่าวภาพทัศนศิลป์ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง และภาพขนบธรรมเนียมประเพณี จึงมีบทบาทต่อการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

6. หุ่น คำว่า หุ่น คือการแสดงมหรสพอย่างหนึ่งที่ใช้รูปจำลองเหมือนของจริง หรือรูปตุ๊กตาแสดงเป็นเรื่องแทนตัวคน (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ 2527 : 7) (มนตรี ตราโมท 2514 : 6), กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 40-43) ได้กล่าวถึงหุ่นว่า หุ่นเป็นศิลปการแสดงที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย บรรพบุรุษของชาวไทยได้พยายามคิดค้นดัดแปลงวิธีสร้าง และวิธีเล่นมหรสพชนิดนี้ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมและความนิยมของชนในชาติ แสดงให้เห็นคุณภาพและระดับความเป็นอยู่อันสูงส่งด้วยวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ จิตรประภา บุญนิมิตย์ (2524 : 7) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า หุ่นคือมรดกทางศิลปอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล

นอกจากหุ่นจะเป็นมหรสพเพื่อความบันเทิงแล้ว ในปัจจุบันยังได้มีผู้นำหุ่นมาใช้ในวงการศึกษาอีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาในระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา ทั้งนี้เพราะการใช้หุ่นกับเด็กวัยนี้จะทำให้เด็กรู้สึกแสดงออก กล้าพูดกล้าทำ เด็กจะรู้สึกสนุกไปกับบทเรียนที่ใช้หุ่นประกอบ นอกจากนี้ถ้าหากครูให้เด็กได้มีโอกาสควบคุมการเคลื่อนไหว อากาทำท่าทาง และคำพูดของหุ่นด้วยตนเองแล้ว จะทำให้เด็กรู้สึกเป็นอิสระ สามารถแสดงออกตามจินตนาการของตนได้อย่างไม่มีขอบเขต เสริมสร้างความเป็นตัวของตัวเอง หุ่นยังมีประโยชน์ในด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร การใช้ถ้อยคำ การแสดงออกด้วยท่าทางและการทำงานร่วมกับผู้อื่น และถ้าหากครูสอดแทรกแนวคิด หรือความรู้เรื่องต่าง ๆ ลงไปในการแสดงหุ่น เด็กก็จะได้รับแนวคิดหรือความรู้เหล่านั้นจากประสบการณ์โดยตรงของตนเอง ซึ่งจะมีผลต่อเด็กมาก

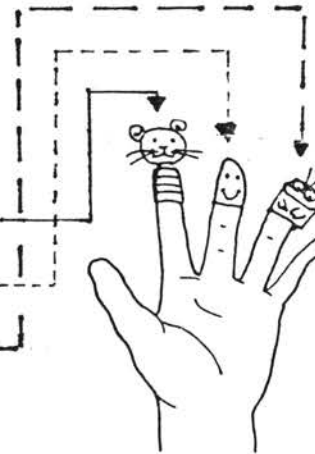
กว่าคำสอนหรือการสั่งสอนด้วยวาจาแต่เพียงอย่างเดียว การทำกิจกรรมหุ่นกับเด็กถ้าจะให้ประสบความสำเร็จ ครูจะต้องไม่สร้างกฎเกณฑ์ให้มากเกินไป แต่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นสร้างหุ่นหรือเปิดปากหุ่น ครูควรคำนึงถึงความสามารถในการสื่อสารและพัฒนาการที่เด็กแต่ละคนได้รับจากการทำกิจกรรมหุ่นเป็นสำคัญ (อรุณมา ยุทธวงศ์ 2523 : 580)

หุ่นที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนในทุกวันนี้เป็นหุ่นที่สามารถทำจากเศษวัสดุเหลือใช้ แบ่งออกเป็น 6 ประเภทดังนี้คือ

1. หุ่นนิ้วมือ

หุ่นนิ้วมือทำได้หลายแบบ คือ

- ใช้ผ้าทำหัวหุ่นยัดนุ่นที่หัวแล้ววาดภาพ
- เขียนภาพบนนิ้วมือ
- ใช้ถุงกระดาษขนาดล่วมนิ้วมือได้พอดี

วาดภาพบนถุงกระดาษ

วิธีใช้ กระดิกนิ้วมือเคลื่อนไหวไปมา

ประโยชน์ เด็กได้เล่นเป็นการฝึกการไต่กล่อมเนื้อเล็กไปด้วย

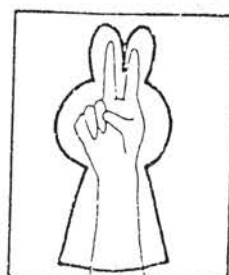
2. หุ่นมือ ใช้ผ้าทำหุ่นขนาดพอล่วมมือทั้งมือได้ แล้วตกแต่งหน้าของหุ่นตาม

ต้องการ

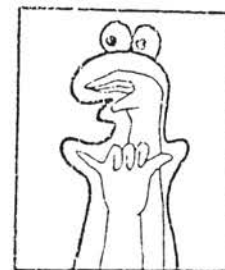
วิธีเปิดหุ่นมือ

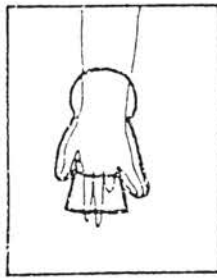
หุ่นเชิดมือที่เคลื่อนไหวได้เฉพาะปาก มักใช้นิ้วหัวแม่มือเปิดปากล่าง นิ้วที่เหลือเชิดปากบน

หุ่นเชิดมือที่ใช้นิ้วเชิดต่างออกไป ขึ้นกับลักษณะของหุ่น

หุ่นเชิดมือให้สองมือเชิดซ้อนกัน

หุ่นนิ้วใช้ไม้โกล้อมออกมาเป็นขาหุ่น

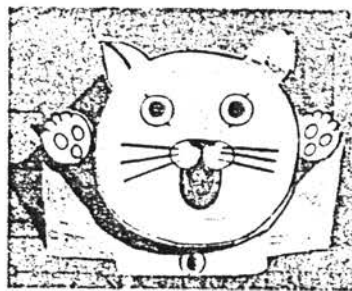
หุ่นเข็ดมือกับการเข็ดส่วนหัวและมือของขาของหุ่นโดยมีกลี

3. หุ่นตุ้ง ทำจากตุ้งกระดาษที่ไม่ใช่แล้ว

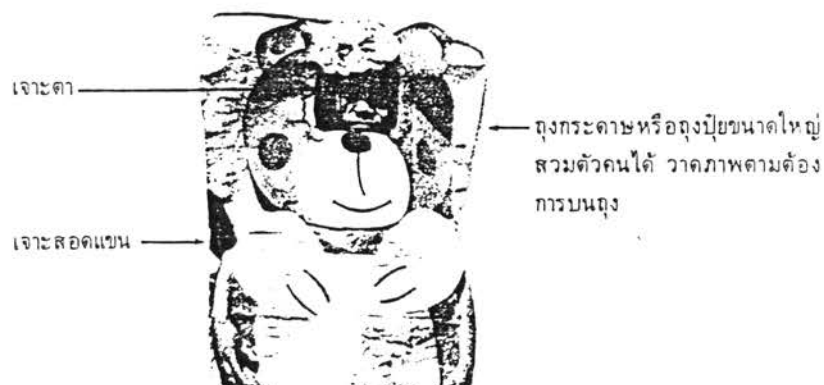
- วาดภาพที่กันตุ้ง

การเข็ด ไม้สี่นิ้วและหัวแม่มือใส่เข้าไปในส่วนที่เป็นรอยพับ กระดกปลายนิ้วขึ้นลง หุ่นก็จะพยักหน้าหรือทำสงหวะเสียงเพลงได้

4. หุ่นตัว ทำจากตุ้งกระดาษหรือตุ้งบุ้ยขนาดใหญ่สวมตัวคนได้ วาดภาพตามต้องการบนตุ้ง แล้วเจาะตาและเจาะแขนสำหรับสอด

การเข็ด นักเรียนสวมตุ้งที่เป็นหุ่นตัวแล้วออกไปแสดงท่าทางได้

5. หุ่นกระบอก ทำจากกระบอกไม้ไผ่มีขนาดประมาณ 1 ฟุต มีไม้ค้ำที่แกนของลำตัว หัวและมือเป็นไม้แกะสลักหรือกระดาษพอกรักหรือยี่ผึ้งปั้น มือติดอยู่กับเส้นทรงกระสอบที่ตกแต่งแบบยุตละคร

การเปิด ผู้เปิดจะถือกระบอกลไม้ไผ่อันเป็นลำตัวหุ่นด้วยมือซ้าย และจะถือไม้ที่ต่อลงมาจากมือหุ่นอันเรียกว่า "ตะเกียบ" ไว้ในมือขวาของผู้เปิด และจะเปิดให้ชักเยื้องไปได้อย่างอ่อนช้อยนั้น ผู้เปิดจะต้องรู้จักบังคับไม้กระบอกลแทนลำตัวหุ่นและมือหุ่น

6. หุ่นเปิด วิธีทำตัวหุ่นใช้กระดาษแข็ง วาดภาพตามต้องการ แล้วตัดส่วนที่ไม่ต้องการออก ใช้ไม้เสียบตัว

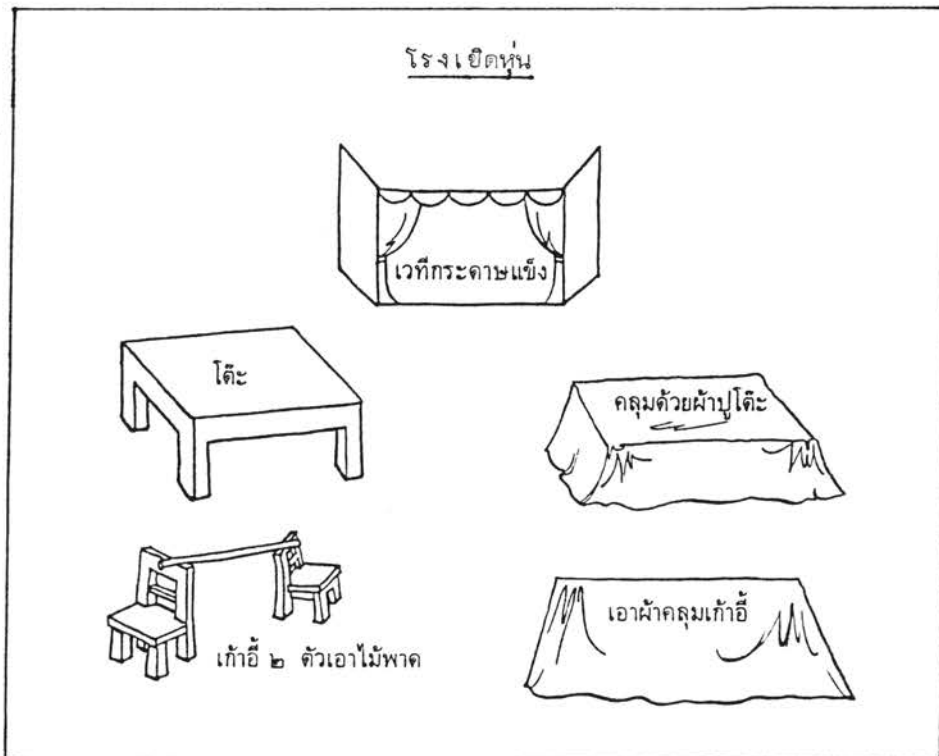
การเปิด สับไม้ยูให้อยู่ในระดับของเวที เคลื่อนไหวโดยการเคลื่อนที่มือไม้

ไม้เสียบสำหรับเชิด

ในการเปิดหุ่นนั้น อาจทำโรงเปิดหุ่นที่ใช้ประกอบการเล่นได้อย่างง่าย ๆ

ตั้งภาพ

นอกจากนี้ จาตุรงค์ อาจารย์ (2522 : 7) ได้สรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงหุ่น คือ

1. เสริมสร้างพัฒนาการและทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมือ
2. ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นของตน
3. ส่งเสริมความคิดริเริ่มและเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เด็กเรียน
4. การเรียนรู้ด้วยการแสดงหุ่น ทำให้เด็กจำเนื้อหาวิชาได้นาน เพราะเป็นการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน

จากการที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่า หุ่นเป็นสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง ที่วิเศษยิ่งที่ครูสามารถนำมาใช้สอนได้เกือบทุกวิชา ทั้งยังทำให้เด็กเรียนสนใจ สนุกสนาน กล้าแสดงออก เกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่รู้ตัวด้วยเหตุดังกล่าว หุ่น จึงมีบทบาทต่อการเรียนการสอนทั้งในระดับเด็กก่อนวัยเรียนและระดับประถมศึกษา

บทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก

เด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 4-6 ปี เป็นวัยที่จะต้องได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นอย่างดี เป็นวัยที่เด็กกำลังเจริญเติบโตอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าวัยอื่น ๆ จึงเป็นวัยที่ควรได้รับการส่งเสริม โดยการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีคุณค่า เพื่อเป็นรากฐานมั่นคงในการก้าวไปสู่การพัฒนาในวัยผู้ใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : 2526 : 14) ซึ่งจะกล่าวถึงพัฒนาการของเด็กดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านความสูงและน้ำหนักยิ่งกว่าวัยทารก การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มักเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสัดส่วน วัยนี้มีการเคลื่อนไหวได้ดีกว่าวัยทารก มีการประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทตาดี มีการฝึกการใช้กล้ามเนื้อได้ดีกว่าวัยทารก มีการฝึกการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กอย่างเต็มที่ โดยเฉลี่ยจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 16-17 กก. ส่วนสูงประมาณ 107-110 ซม. ฟันน้ำนมเริ่มหลุดไปเมื่ออายุ 6 ขวบ และจะมีฟันแท้ขึ้นมาแทนที่ จะมีน้ำหนักของสมอง 90% ของน้ำหนักสมองผู้ใหญ่ ใบประสาทในสมองและบริเวณต่าง ๆ ของร่างกายจะเจริญเต็มที่ในวัยนี้ ความสามารถทางกายของเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีพลังสูง ชอบเล่นผาดโผน ใช้ร่างกายได้อย่าง

คล้องแคล้ว ขอบการยื่นป้าย กระโดด เหยียงแขน ห้อยโหน ตีลังกา กระโดดเชือก
 เดินตามจังหวะเพลงง่าย ๆ ได้ สามารถโยนหรือรับลูกบอลได้คล้องแคล้ว สามารถวาด
 ภาพต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ วาดรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เออร์ล็อก (Hurrlock 1972 : 126-
 128) พบว่าเด็กอายุ 5-6 ขวบ จะสามารถแต่งตัวเองได้อย่างสมบูรณ์ เช่น สามารถติด
 กระดุมเสื้อ รูดซิปกางเกง ผูกเชือกรองเท้าได้เอง เป็นต้น

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม

เด็กวัยนี้มีวุฒิภาวะสูงขึ้นมีความสามารถและเกิดการเรียนรู้มากขึ้น วัย 5 ขวบ
 จะมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น มีความรอบคอบควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ขอบโอ้อวดหรือบางครั้ง
 แสดงความเป็นมิตรหรือความมีน้ำใจต่อคนอื่น มีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวได้เป็นเวลานาน ๆ
 ขึ้น ขอบฝึกหัดที่จะทำอะไรใหม่ ๆ ขอบเล่นกับเพื่อน ๆ โดยเฉพาะการช่วยกันสร้างสิ่งต่าง ๆ
 หรือการเล่นล่่มมตี ขอบเล่นเกมแข่งขันและร่วมทีมกับเพื่อน ๆ ในการแข่งขัน ต้องการให้ผู้ใหญ่
 ตัดสิน โดยทั่วไปต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ ยังขอบฟังนิทาน เมื่ออายุย่างเข้า 6 ขวบ
 จะเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงเหมือนเมื่ออายุ 5 ขวบ อารมณ์จะเปลี่ยนแปลงจากรักเป็นเกลียด
 จากเกลียดเป็นรักได้ง่าย ยึดตัวเองเป็นหลัก หวงของ ก้าวร้าว และต่อต้านบางโอกาส
 แต่บางโอกาสก็เป็นมิตร เห็นใจและร่วมมือกับผู้อื่น อยากรู้อยากเห็นมาก ทนต่อความสับสน
 และผิดหวังได้ยาก สามารถพูดสนทนาได้คล้อง สนใจคำใหม่ ๆ เริ่มสนใจที่จะอ่าน เริ่ม
 ห่างจากผู้ใหญ่แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย มักจะทะเลาะ แต่ก็ยัง
 ต้องการเพื่อนเล่น ซึ่งวัยนี้เป็นวัยที่มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อน เชื่อฟังครูมากกว่าแม่
 ต้องการทดลองสำรวจมีอิสระที่จะเล่น ต้องการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ
 และต้องการพักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญาหรือความคิด หมายถึง พัฒนาการที่เกี่ยวกับความสามารถ
 ในการรับรู้ และความสามารถในการคิดและเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นการสร้างมโนภาพและ
 ความสามารถในการจัดกลุ่มสิ่งของต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้ ประกอบด้วยพัฒนาการทางด้
 การรับรู้และความคิดความเข้าใจในด้านการรับรู้ นั้น เด็กจะรับรู้ทางด้านประสาทสัมผัสทั้ง
 5 คือ หู ตา จมูก ปาก และผิวหนัง โดยที่ตัวเด็กเองเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าไปสัมผัส

กับสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง และเป็นระยะที่มีพัฒนาการทางด้านภาษาอย่างรวดเร็ว และในด้านความคิดความเข้าใจ เด็กวัยนี้จะพัฒนาการในการสร้างมโนภาพขึ้นในใจสูงมาก มีความสามารถในการเข้าใจเหตุผลเบื้องต้น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นั่นคือ ถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่เหนือความคิดของคนอื่น ๆ ยังไม่สามารถคิดย้อนกลับในเรื่องสิ่งของหรือจำนวนได้ มีความสามารถจัดกลุ่ม สิ่งของ (Classification) ได้ มีช่วงความสนใจมากขึ้นและมีความจำดีขึ้น (วรลุดา บุญยไวโรจน์ 2527 : 9-13)

จากการที่ได้กล่าวมานั้น เป็นพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งครูสามารถที่จะเสริมสร้างพัฒนาการเหล่านี้ให้ดียิ่งได้ โดยการนำสื่อที่เน้นศิลปะวัฒนธรรมไทยเข้ามามีบทบาทต่อพัฒนาการเหล่านั้นของเด็กได้ ดังที่ รุ้งสิงห์ล้ำรวม จิมพะเนาวิ (2520 : 4) ได้กล่าวว่า "การละเล่นมีบทบาทต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของคน คือ พัฒนาการทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคมและทางสติปัญญา นอกจากนี้การละเล่นของเด็กมีลักษณะเป็นการทดลองใช้ความรู้ที่ตนมีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมอื่น ๆ โดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัวของเด็กเอง เป็นการทดลองปฏิบัติการด้วยตนเองอย่างอิสระและสนุกสนาน การละเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก" ส่วน จวีวรรณคูหาภินันท์ (2519 : 51) ได้มีความคิดเห็นว่า "การละเล่นเป็นการส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเล่นเกมกีฬาต่าง ๆ ทำให้เด็กมีสุขภาพดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทำให้จิตใจเบิกบาน สามารถเข้ากับเพื่อนฝูงได้ นอกจากนี้การเล่นบางอย่างทำให้เด็กได้ฝึกสังเกตและความว่องไว ตลอดจนเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายและอารมณ์ให้มั่นคงยิ่งขึ้น" นอกจากนี้ ผะอบ โปชะกฤชณะ และคณะ (2522 : 84) ได้กล่าวสอดคล้องกับรุ้งสิงห์ล้ำรวม จิมพะเนาวิ ที่ว่า "การละเล่นต่าง ๆ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกาย ปัญญา อารมณ์และสังคม" และ พิชัย สันตภิรมย์ (2525 : 122) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า "ของเล่นและการละเล่นพื้นบ้านของไทยล้วนมีรูปแบบ วิธีทำ และวิธีอย่างง่าย ๆ ซึ่งแต่ละชนิดจะมีความเหมาะสมสำหรับเด็ก เป็นเครื่องเล่นที่จะให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ช่วยฝึกทักษะและส่งเสริมพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กได้เป็นอย่างดี" ดังตัวอย่างการละเล่น "งูกินหาง" โดยจะชี้ให้เห็นชัดในการที่จะพัฒนาการเด็กแต่ละด้าน

งูกินหาง

แม่งู เอ๋ย	กินน้ำบ่อไหน
กินน้ำบ่อทราย	ย้ายไปก็ย้ายมา
กินน้ำบ่อโคลก	โยกไปก็โยกมา
กินน้ำบ่อหิน	บินไปก็บินมา
กินหัวกินหาง	กินกลางตลอดตัว

(ผะอับ โปะะกะฤๅชะ 2522 : 96)

ขณะที่เด็กเล่นการละเล่น "งูกินหาง" เด็กได้เคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกาย โดยการท่าทำย้าย โยก บิน และพ่องู รุ่งไล่จับลูกงู ซึ่งจับเอาแม่งูต่อกันเป็นแถว แม่งูวิ่งป้องกันลูก โดยลูกงูก็ต้องไม่แตกแถว การกระทำเหล่านี้เป็นการช่วยให้กล้ามเนื้อทุกส่วนของเด็กได้ออกกำลังกายกันอย่างลุ่มลุ่มนาน ได้รับการพัฒนาและทำงานประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นการพัฒนาทางด้านร่างกาย ส่วนการพัฒนาทางด้านอารมณ์และจิตใจนั้นจะเห็นชัดขณะที่เด็กเล่นนั้นจะมีบทโต้ตอบด้วยใบหน้ายิ้มแย้มและเล่นกันลุ่มลุ่มนานพร้อมหัวเราะอย่างร่าเริง การพัฒนาทางด้านสังคมนั้นจะเห็นจากเด็กก็จะมีกรรวมกลุ่มเป็นฝ่ายแม่ลูก พ่องูท่าทำประกอบคำร้องพร้อมกัน มีการเปลี่ยนกันเป็นพ่องู แม่งู ลูกงู นั้นการแสดงถึงแนวทางที่จะช่วยให้เด็กมีโอกาสฝึกวิธีการเข้าสังคม เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้ในการแลกเปลี่ยนกันเล่น รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รวมทั้งรับทราบหน้าที่ของการเป็นสมาชิกในกลุ่มอันเป็นการเตรียมให้เด็กปรับตัวในสังคมได้ดีเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ขณะที่เด็กเล่นก็ลุ่มลุ่มกับการท่าทำย้าย โยก บิน และต้องว่าบทโต้ตอบไปด้วย จะช่วยให้รู้สึกความหมายของคำกริยาต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องการสื่อสารไปทีละน้อยและจะช่วยให้มีกลุ่มที่จะละลุ่มคำในภาษาไปเรื่อย ๆ ทำให้เด็กใช้ภาษาได้คล่องขึ้น เป็นการช่วยให้เด็กได้มีการพัฒนาการทางภาษาโดยไม่รู้ตัว (ผะอับ โปะะกะฤๅชะ 2522 : 96) และเด็กยังได้เกิดการเรียนรู้ถึงวิธีการละเล่นงูกินหางอีกด้วย จึงนับได้ว่าเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย นิทานยาดกและนิทานพื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ ลูภาษิต คำพังเพยกาพย์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนังและหุ่น ซึ่งเป็นสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเมื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกว้างขวางแล้ว ผลที่ได้เกิดจากการใช้สื่อเหล่านี้ในทุกชั้น

ตอนของการล่อนย่อมีบทบาทต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก ทั้งนี้เพราะสื่อเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาอย่างล้นกลล้นาน ลดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ได้ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกทักษะทางภาษา ได้แสดงออกทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ตลอดจนได้เรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ ไปโดยไม่รู้ตัว ด้วยเหตุดังกล่าวสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยจึงมีบทบาทต่อพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

บทบาทของสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีต่อเจตคติ

"เจตคติ" เป็นคำซึ่งได้กำหนดขึ้นมาใหม่ แต่เดิมใช้คำว่า "ทัศนคติ" ซึ่งเป็นศัพท์บัญญัติทางการศึกษา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า attitude หมายถึงท่าทีความรู้สึกของคนซึ่งเป็นอำนาจหรือแรงรบอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในจิตใจมนุษย์ และพร้อมที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ 2499 : 16) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของเจตคติไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

กู๊ด (Good 1959 : 48) ให้คำจำกัดความว่า เจตคติคือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่จะเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างหรือต่อต้านบุคคลหรือสิ่งอื่น ๆ

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 165) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใด บุคคลใด ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมในทางที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทั้งที่เป็นผลจากการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย

บุญธรรม กิจปรดาบรลู่ทธ์ (2524 : 177) กล่าวว่า เจตคติเป็นกิริยาท่าทีที่แสดงออกของคนเราที่สื่อถึงเราต่าง ๆ เช่น วัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคล การวัดเจตคติจะต้องพิจารณาการกระทำที่ หรือการตอบสนองหลายด้านหลายประการร่วมกันเป็นส่วนรวม

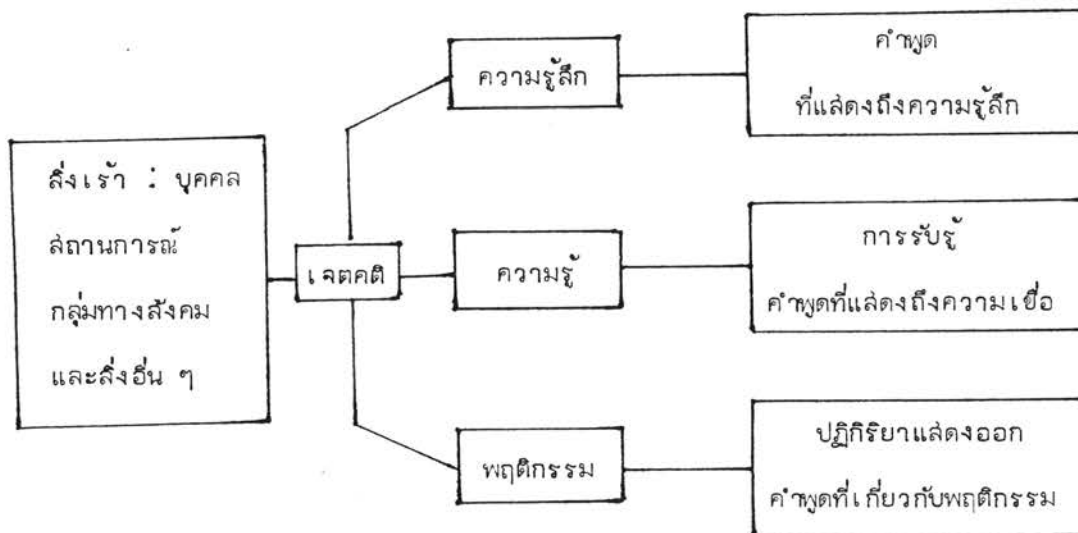
นอกจากที่กล่าวมานี้ ก็ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า เจตคติไว้อีกหลายคน ซึ่งสามารถจะสรุปได้ว่า เจตคติ คือ สภาวะความพร้อมของจิตใจหรือระดับความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของหรือสภาวะการต่าง ๆ ในทางชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือคัดค้าน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ และจะแสดงออกในรูปของพฤติกรรมต่าง ๆ

โทรแอนดิส (Triandis 1971 : 3) ได้สรุปว่า เจตคติมีองค์ประกอบพื้นฐาน

3 ประการคือ

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) เป็นการตอบสนองของบุคคล รับรู้ และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ ทำให้เกิดเจตคติซึ่งแสดงออกมาในแนวคิดที่ว่าอะไรถูกหรืออะไรผิด
2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่คล้อยตามความคิด ถ้าบุคคลมีความคิดในทางที่ดีต่อสิ่งใดก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น เจตคติจะแสดงออกในรูปของความชอบ ไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ
3. องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component) คือความพร้อมที่จะกระทำเป็นผลเนื่องมาจากความคิด และความรู้สึกซึ่งจะออกมาในรูปของการยอมรับและปฏิบัติ

นอกจากนี้ ไทรแอนดิส (Triandis 1971 : 3) ได้แสดงองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

จากรายงานการวิจัยของนวลละอ อู่ภาผล (2527 : 29-30) ได้อธิบายถึงสาเหตุการเกิดเจตคติ 5 ประการดังนี้

1. จากประสบการณ์ บุคคลย่อมมีประสบการณ์ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแตกต่างกัน ประสบการณ์ที่ดีย่อมทำให้บุคคลเกิดเจตคติที่ดีและมีความโน้มเอียงที่จะเข้าหาสิ่งนั้นในทางตรงกันข้ามประสบการณ์ที่ไม่ดี เช่น ทำให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวล หรือความรู้สึกว่าถูกขู่เข็ญ ก็จะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีและบุคคลก็จะพยายามหลีกเลี่ยงจากสิ่งนั้น

2. การเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระยะแรก ๆ ของชีวิต เช่น เด็กที่ถูกเลี้ยงดูมาในครอบครัวที่นิยมชมชอบในสิ่งใดก็เกิดเจตคติที่ดีในสิ่งนั้นไปด้วย
3. การรับเจตคติของผู้อื่น เป็นการรับเจตคติที่มีอยู่แล้วของผู้อื่น เช่น ลูกรับเจตคติทางด้านคำสอน ระเบียบประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตจากพ่อแม่ เป็นต้น
4. สื่อมวลชน การให้ข้อมูลต่าง ๆ ของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเจตคติทางด้านดีหรือขัดแย้งก็ตาม
5. บุคลิกภาพ บุคคลแต่ละคนไม่ใช่จะรับเจตคติของกลุ่มมา มีอิทธิพลต่อเจตคติของเขาอย่างสิ้นเชิง แต่ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพด้วย บุคคลที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว จะระเบียบถือความคิดของตนเป็นใหญ่ มักรับเจตคติของกลุ่มมาเพียงเล็กน้อย

สาเหตุการเกิดเจตคติทั้ง 5 ประการนี้จะทำให้เกิดได้ทั้งเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เจตคติที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านดีหรือขัดแย้งสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการเรียนรู้ และการสร้างประสบการณ์ใหม่ ซึ่งบางครั้งอาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีอยู่เดิม

จากการที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าเจตคติเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาได้ นอกจากนี้การมีเจตคติในทางปฏิเสธ (Negative) ต่อสิ่งใด ๆ จะสามารถเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางบวก (Positive) ได้โดยการใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ใหม่ขึ้น

ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยอันเป็นสื่อการล่องมาไปประกอบการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางทุกชั้นตอน ตลอดคนคัดบรรยายภาคภายในห้องเรียน สดบายนิเทศ และนำสื่อดังกล่าวมาใช้เป็นสื่อสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ใหม่ขึ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารวบรวมสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยนั้นมีหลักฐานงานวิจัยเริ่มปรากฏปี 2509 กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ศึกษารวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กบทกล่อม บทเพลงเด็ก เพลงประกอบการเล่นของเด็ก และนิทานพื้นบ้าน โดยเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ชื่อ "คติชาวบ้าน" ซึ่งเป็นคติชนวิทยาของท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยได้กล่าวถึงคุณค่าว่าเป็นเครื่องอบรมกล่อม

เกล้าจิตใจ และล่อนนัยที่ตีมาตั้งแต่ตั้งเดิม ตลอดจนทำให้ทุกวัยได้รับความสุข เบิกบาน ล้นุกเพลิดเพลินจากการละเล่น บทเพลงเด็ก เพลงประกอบเล่น เพลงกล่อมเด็ก และตื่นเต้น จากการฟังนิทานที่มีคติสอนใจ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2516 จารุณี กองพลพรหม วิจัยเรื่อง "คุณค่าของคติชนวิทยาหมู่บ้านเมืองเก่า" อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ข้อมูลที่นำมาศึกษาประกอบด้วย เพลงกล่อมเด็ก เพลงหยอกเด็ก ลู่อชาติ คำล่อน และนิทานพื้นบ้าน ทั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งวิเคราะห์คุณค่าของข้อมูลดังกล่าวเป็นสำคัญ ผลปรากฏว่าคติชนวิทยาหมู่บ้านเมืองเก่า มีคุณค่าทางด้านปรัชญา ด้านสุนทรีย และด้านจริยศาสตร์ และคติชาวบ้านแฝงด้วยคติธรรมและจะเป็นประโยชน์ต่อทุกคนที่นำมาเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนเด็ก ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 เยาวเรศ สิริเกียรติ ได้ทำวิจัยเรื่อง "เพลงกล่อมเด็กของไทย" เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงฉันทลักษณ์และคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ผลปรากฏว่า เพลงกล่อมเด็กของไทยมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือทั้งให้ความเพลิดเพลิน และสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ ลัทธิพิธีกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ยังเป็นบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ในปี 2521 ผะอบ โปะะกะฤชณะ และคณะ ได้วิจัยเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง 16 จังหวัด โดยได้รวบรวมไว้เพื่อรักษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมิให้สูญหายแล้ว ได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นของเด็กทางด้านวรรณศิลป์ และยังได้กล่าวถึงเนื้อร้องของเพลงว่าใช้การสอนเด็กไปในตัวให้ประพฤติถูกศีลธรรม ทั้งในด้านระเบียบสังคม วิชาการ คติธรรม แต่ไม่สอนตรง ๆ ให้เด็กเล่นและร้องจนเกิดความเคยชิน และได้รับไปโดยไม่รู้ตัว ผักให้มีสติปัญญา ปฏิภาณ ความไหวพริบ แก้เหตุการณ์เฉพาะหน้า ตลอดจนเพลงให้ความไพเราะและเพลิดเพลิน

ปี 2522 ผะอบ โปะะกะฤชณะ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การละเล่นของเด็กภาคกลาง" ซึ่งทำให้ทราบถึงการละเล่นต่าง ๆ ทั้งในร่มและกลางแจ้ง ตลอดจนการเล่นปริศนาคำทายและบทล้อเล่น บทร้องประกอบการเล่นมากมาย ผลการวิจัยได้สรุปลักษณะการละเล่นของเด็กไทย และวิเคราะห์คุณค่าของการละเล่นทางด้านวัฒนธรรมและภาษา โดยเน้นให้เห็นว่าการละเล่นของเด็กไทยมีลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของเด็กในพัฒนาการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ตลอดจนเกิดนิสัยที่ดีโดยไม่รู้ตัว งานวิจัยนี้จึงมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างดียิ่ง

หลังจากนั้นอีก 1 ปี ฆะอบ โปษะภฤชณะ และคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2523) จึงได้ทำวิจัยเรื่อง "การเล่นของเด็กภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ วิธีเล่นตามประเภทต่าง ๆ ตลอดจนได้วิเคราะห์คุณค่าและการละเล่นของเด็กทางด้าน วัฒนธรรม สังคม ภาษา ทำให้ผู้วิจัยได้อาศัยเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดี

เมื่อปี พ.ศ. 2523 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตกลางประสานมิตร ได้มีโครงการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรม ท้องถิ่นแก่เยาวชนชนชั้น มลุดมุงหมายเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น โดย ทำการวิจัยทุกภาคในประเทศไทย ได้ให้ อุบลวรรณภา ภวภานันท์ ษนิดา ้วยวุฒิเกียรติ วรธณี ติวกุล ฐิติมา ่างไม้ และจุไร รังสิกรรพุม ซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาโทมาปฏิบัติ แยกย้ายกันไปทำการทดลองตามจังหวัดนครราชสีมา เชียงใหม่ นครปฐม ราชบุรี และ พระนครศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับชื่อนิสิตบัณฑิตข้างต้น การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน การทดลองเป็นนักเรียนที่ลุ่มจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2523 จำนวนจังหวัดละ 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน ทั้งนี้ให้แต่ละ กลุ่มได้รับวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งมีนิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน การละเล่น และวัฒนธรรมไทยด้านอื่นอยู่ในเนื้อหาด้วย ผลการวิจัยทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าวปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรมมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วย วิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่ม ที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ต่อมาปี 2527 นवलละออ ลู่ภาผล ได้ทำวิจัยเรื่อง "การทดลองสอนการถ่ายทอด มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" เพื่อเปรียบเทียบผลของการถ่าย ทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนัก- ศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยครูสันทบุรี จำนวน 60 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลจากการทดลอง สอนทำให้กลุ่มทดลองมีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้เสนอแนะว่าควรปลูกฝังค่านิยมด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยจัดเป็นวิชาพื้นฐานไว้ ในหลักสูตร

ในปีเดียวกัน กลุ่ม อมรรวิวัฒน์ และคณะ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รูปแบบหลักสูตรระยะสั้นและการจัดกิจกรรมบูรณาการ เพื่อการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่นักเรียนไทยในลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา" ซึ่งเนื้อหาในหลักสูตรคือภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย อันมีบทเพลงสำหรับเด็ก การละเล่นพื้นเมืองและนิทานไทย ตลอดจนความชื่นชมในประเพณีและวรรณคดีไทยอยู่ด้วย ไปทดลองสอนเด็กไทยในวัดไทยลอสแอนเจลิสจำนวน 58 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มสูง กลุ่มกลาง กลุ่มต่ำ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนทุกกลุ่มมีเจตคติต่อภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในทางบวกมากขึ้นทุกกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะการสอนการใช้เพลงไทยและเกมการละเล่นกลอน ตลอดจนวัฒนธรรมไทยสำหรับเด็กไทยอีกด้วย

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมไทยและสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่สามารถจะนำไปประโยชน์ในการเรียนการสอนได้อย่างกว้างขวางและสามารถนำมาถ่ายทอด ปลุกฝังทั้งทางด้านประสบการณ์ การเรียนรู้ ลักษณะนิสัยที่ดี คุณธรรมต่าง ๆ ตลอดจนสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยได้ สื่อศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งดีงามที่ พ่อ แม่ ครู และผู้ที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับเด็กสามารถนำมาส่งสอน ผูกฝน อบรมบ่มนิสัย ฝึกประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่เด็กทุกระดับชั้นได้ เพื่อให้เด็กไทยเป็นผู้ที่มีความเจริญเติบโตในอนาคต เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ มีบุคลิกภาพดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม รักและชื่นชม ดำรงรักษาไว้ในศิลปวัฒนธรรมไทยสืบไปตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม